Nový Ruskov

1217-2007

Milí rodáci!

V tejto brožúrke by sme Vám chceli priblížiť históriu vývoja našej obce, ktorej 790. výročie prvej písomnej zmienky si tohto roku pripomenieme. Naša obec má za sebou bohatú históriu. Jej poznanie nech v nás pestuje lásku k tomuto kúsku zeme, snahu po jej zveľaďovaní pre šťastný život jej obyvateľov a hrdosť na rodnú hrudu.

Nájdete v nej najstaršie dejiny obce, ako aj jej vývoj po vojne. Neobídeme ani cirkevné dejiny a našu súčasnosť.

Ing. Ján Borovský starosta obce

Venované všetkým ,
ktorí sa zaslúžili o rozvoj obce.

Stručne o obci Nový Ruskov

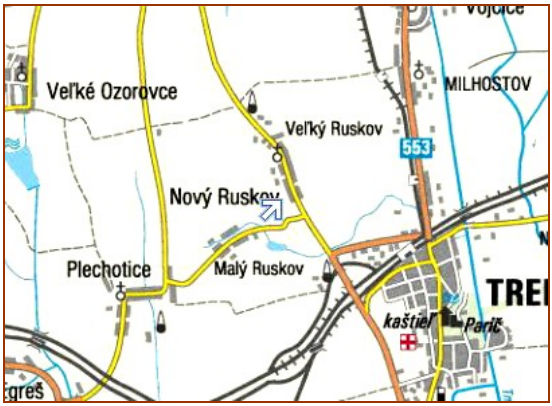

Obec Nový Ruskov je zložená z dvoch častí - Veľký Ruskov a Malý Ruskov. Obidve obce sa spojili v roku 1964 a ich spojením vznikla už menovaná obec Nový Ruskov. Je vzdialená 5 km severozápadne od mesta Trebišov.

Obec je od svojho vzniku, aj podľa historických prameňov, zväčša poľnohospodárskou. Výmera oboch katastrálnych území je 1101 ha.

V obci Nový Ruskov sú postavené tri chrámy:

V Malom Ruskove grécko

-katolický a rímsko -katolický.

Vo Veľkom Ruskove je postavený grécko-katolícký chrám.

Obec má v súčasnosti dva kultúrne domy, dom smútku, obecný úrad. Starostom obce je Ing. Ján Borovský.

Podnikateľskú sféru v obci tvorí niekoľko firiem a podnikateľov. Podielnické roľnícke družstvo fungovalo do roku 2004, kedy zaniklo bez právneho nástupníctva. V súčasnosti v katastri obce na pôde hospodári niekoľko poľnohospodárskych subjektov.

Heraldický register Slovenskej republiky,

vedený na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky - Odbore archívov a registratúr, podľa zákona číslo päťstosedemdesiatpäť z roku dvetisícjeden Zbierky zákonov o organizácii činnosti vlády a o organizácii ústrednej štátnej správy, ako aj na základe štatútu Heraldickej komisie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, berúc do úvahy, že erbová tvorba je neodmysliteľnou súčasťou európskeho kultúrneho dedičstva a má na Slovensku dávne tradície, ktoré sú hodné pestovania aj v súčasnosti, uvedomujúc si, že obkaz našej mestskej a obecnej heraldiky je príkladom prikazom, aby heraldická tvorba nepatrila len minulosti, ale ostala súčasťou kvality života a identity miest, obcí a ich obyvateľov, týmto pozdravuje všetkých, ktorí budú čítať túto erbovú listinu a oznamuje im následovné: Heraldickou komisiou Ministerstva vnútra Slovenskej republiky sa oboznámil so žiadosťou Obecného úradu v Novom Ruskove o vystavenie erbovej listiny pre obec Nový Ruskov. Heraldickú register Slovenskej republiky zobral na vedomie, že Heraldická komisia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky kladne posúdila návrh erbu obce Nový Ruskov. Nakreslený pánom Miroslavom Kollárom a dňa šiesteho mája roku dvetisíctri ho doporučila na prijatie obecným zastupiteľstvom a na zapísanie do Heraldického registra Slovenskej republiky v tejto podobe: v zelenom štíte v zlatom poli stojaci čiernovlasý, čiernoobutý muž v čiernej veste, v striebornej košeli a striebornych nohaviciach, ľavicou si pred sebou pridržiavajúci koniec okolo krku uviazanej striebornej plachietky naplnenej zrnami. Heraldický register posúdil žiadosť obce o zlatým zrnom, vo vystretej pravici s niekoľkými zlatými vystavenie erbovej listiny a po konzultácii s pánom Petrom Kartousom, predsedom Heraldickej komisie, v jeho pritomnosti, ako aj pritomnosti členov komisie konštatoval, že erb rešpektuje všetky po staročia zachovávané heraldické pravidlá erbovej tvorby a keďže neexistujú prekážky brániace vystaveniu erbovej listiny, heraldické pravidlá erbovej tvorby a keďže neexistujú zhotovenie. Erb obce Nový Ruskov, posúdený a Heraldickú register Slovenskej republiky poľa signatúrou farebne vyobrazený v jej strede, je zapísaný v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou N-101/03. Tento erb, či už vo farebnej, čiernobielej alebo inej podobe obce Nový Ruskov môže používať najmä vo svojej obecnej pečati, a tiež - rešpektujúc staré heraldické zvyklosti - na označenie svojho majetku, hmuteľného a nehmuteľného, ako aj pri všetkých na to vhodných príležitostiach. Ak by si však ktokoľvek iný privlastnil rovnaký erb, ako ten, ktorý je tu opísaný a vyobrazený, má byť podľa starého erbového práva vystavený posmechu a opovrhnutiu. Dané v Bratislave rukami pána Ladislava Vrteľa, štátneho radcu pre heraldickú tvorbu a akademika Medzinárodnej heraldickej akadémie a spečatené pečaťami Heraldického registra Slovenskej republiky a Heraldickej komisie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky dňa šestnásteho júna roku dvetisíctri. +++

Vo Veľkom Ruskove hlavná ulica bola pomenovaná po Sv. Cyrilovi Metodovi, vedľajšie sú Lipová a Nová. V Malom Ruskove hlavná ulica nosí meno M.R.Štefánika a vedľajšia je ulica Jarková.K 31.12.2005 žilo v našej obci 628 obyvateľov – z toho 298 mužov a 330 žien.

V predproduktívnom veku bolo 68 obyvateľov,
v produktívnom veku 384 obyvateľov,
v poproduktívnom veku 176 obyvateľov.

Podľa sčítania obyvateľstva v roku 2001 náboženské vyznania boli zastúpené v takejto miere:

- Rímsko-kat. cirkev – 171
  Evanjelická augzbursk. Vyznania – 1
- Grécko – kat. cirkev – 433
- Reformovaná kresťanská – 5
- Pravoslávna – 4
  Nábož. Spol. Jehov. sved – 1
- Evanjelická metodistická – 5
- Iné nezistené – 12
- Bez vyznania – 11

Maloruskovská zvonička

Z 213 všetkých domov trvale obývaných bolo 178 .

K slovenskej národnosti sa hlásilo 98,91% , k rusínskej 0,31 % a k českej 0,62 % obyvateľov.

Pohľad na veľkoruskovský cintorín. Pôvodný starý cintorín bol situovaný za terajším obecným úradom. Najstarší známy cintorín sa nachádza pod gr. kat. chrámom a farskou záhradou.

Malý a Veľký Ruskov v najstarších stredovekých listinách.

Dávne dejiny Malého a Veľkého Ruskova do 13. storočia odkrýva archeológia na základe získaných hmotných pamiatok. Napriek tomu, že v súčasnosti sa na území Nového Ruskova, ktorý vznikol zlúčením Malého a Veľkého Ruskova v r. 1964, archeologický výskum neuskutočnil, nachádzame informácie o tom, že v tejto lokalite bolo objavené sídlisko z doby rímskej a veľkomoravskej. V lokalite východne od Malého Ruskova bol pri archeologickom prieskume objavený keramický materiál z 10. – 12. storočia. [1] K stredovekým dejinám Malého a Veľkého Ruskova sa zachovalo pomerne málo prameňov. Najstaršie priame písomné správy o týchto lokalitách sú poznačené nejasnosťami a chronologickými komplikáciami. Východiskom pre nás sú stredoveké listiny, daňové súpisy, urbáre a iné písomnosti, ktoré pomáhajú poodhaliť historický vývoj a spoločenský život v týchto obciach.

Najstaršia písomná správa o Veľkom Ruskove sa nachádza v popise chotára obce Vojčice, s ktorým ruskovský chotár susedil. Listinu z roku 1217 uvádza Richard Marsina v Codexe diplomaticus … I., č. 224 s. 176 i Branislav Varsík ako najstarší písomný doklad o Villa RUZKA.[2] Ferdinand Uličný považuje túto listinu za falzifikát, ktorý bol vyhotovený okolo roku 1328. Dôvodom vyhotovenia falza bola podľa neho snaha o udržanie vymedzeného majetku vo Vojčiciach tým, že bolo jeho vlastníctvo posunuté do roku 1217. Napriek uvedenému, o existencii Veľkého Ruskova v 13. storočí nemožno pochybovať. Vo Vlastivednom slovníku obcí na Slov. II., ktorý pripravil Encyklopedický ústav SAV je uvedené, že obec je doložená v r. 1214. [3] Nie je však bližšie určený písomný doklad, ktorý sa k tomuto letopočtu viaže.

Veľký Ruskov patril do okolia stredovekého Trebišova. Podľa F. Uličného bol jednou z dedín, ktoré patrili šľachticovi Andronikovi po roku 1254, ktorý sídlil na hrade Trebišov /Parič/. [4]

Z listiny napísanej v roku 1308 vyplýva, že na prelome 13. a 14. storočia patril Veľký Ruskov šľachticovi Dionýzovi, ktorý ho vymenil a odovzdal šľachticovi Petrovi, synovi Petuna. Ani ten si však obec dlhšie neponechal, pretože v roku 1308 už odovzdal Veľký i Malý Ruskov šľachticom Matúšovi, Tomášovi a Budovi, synom Korrada. [5] Veľký Ruskov bol už v tomto čase rozvinutou dedinou, ktorej vznik treba hľadať v polovici 11. storočia.

Názov obce sa vyskytuje v stredovekých listinách až do 15. storočia v jednotnom tvare Ruzka. Od 15. storočia sa k nemu pripájajú maďarské ekvivalenty Nagy = Veľký, Kiss = Malý. Podľa všetkého to bola obec ruských strážcov, ktorých tam umiestnili arpádovskí králi v 11. storočí, aby chránili v uhorskom pohraničí sa nachádzajúce krajinské cesty, smerujúce k Dargovskému priesmyku v Slanských vrchoch.[6] Ruskí strážcovia hraníc boli pravdepodobne usadení v slovenskom okolí, ktorého obyvatelia pomenovali túto dedinu týmto adekvátnym názvom. Nezachovali sa však žiadne údaje o tom, dokedy vo Veľkom Ruskove ruskí strážcovia hraníc žili, prípadne kam odišli. Nemožno vylúčiť ani ďalšiu možnosť, že postupne splynuli s okolitým slovenským obyvateľstvom. Asimilácia tohoto obyvateľstva sa musela uskutočniť v priebehu 12. a 13. storočia, lebo v 14. storočí sa Ruskovčania výraznejšie jazykovo ani etnicky neodlišovali od dedín vo svojom okolí.

V písomnostiach o Malom Ruskove nachádzame po roku 1808 aj názov Malé Ruskowce. V tom istom čase sa popri maďarskom názve Nagy-Ruszka používal vo Veľkom Ruskove aj názov Welké Ruskowce. Po vzniku medzivojnovej ČSR bol v roku 1920 uzákonený pre Malý Ruskov názov Ruskov a pre Veľký Ruskov – Ruskovce, ktorý platil až do roku 1927.

V roku 1927 bolo uzákonené používanie dvoch názvov Veľký Ruskov a Velikij Ruskov.

Pravdepodobne koncom 13. alebo začiatkom 14. storočia nadobudli časť ruskovského majetku od uhorského kráľa zemania z Veľkých Ozoroviec. F. Uličný uvádza, že okolo roku 1328 už im časť tohoto majetku patrila. Malý Ruskov v tomto čase patril zemanovi Šimonovi, synovi Michala z Veľkých Ozoroviec a okolo roku 1342 zemanovi Mikulášovi, synovi Michala z Malých Ozoroviec. [7]

Z uvedeného vyplýva, že Malý Ruskov sa vyvinul v chotári obce Veľký Ruskov. Potvrdzuje to aj ďalší písomný doklad z roku 1371 a 1414, keď Malý Ruskov/ Kissruzka/ patril veľkoozorovským zemanom. V listine z roku 1371 je prvýkrát použitý názov Malý /Kiss/ pre rozdelený Ruskov. Dôvodom rozdelenia obce bolo majetkové vlastníctvo rozdielnych šľachtických rodov, ktoré si týmto spôsobom rozhraničili svoje chotáre a poddaných.

Listiny z roku 1308 a 1328 preukázateľne potvrdzujú príslušnosť dediny Veľký Ruskov k trebišovskému domíniu /panstvu/.[8] K panstvu Trebišov podľa záznamov jágerskej kapituly v roku 1328 patrili okrem Trebišove aj dediny Veľký Ruskov, Zemplínske Hradište, Paričov, Vaľon a Dobrá. Majetkovou súčasťou hradného panstva Trebišov bol Veľký Ruskov aj v donácii kráľa Žigmunda Luxemburského a následne vydanej listine kráľovnej Márie, ktorými bola v roku 1387 odovzdaná majetková držba Petrovi synovi Štefana z Perína za jeho vojenskú pomoc. Jasovský konvent uviedol šľachtica Petra a jeho synov aj do vlastníctva obce Veľký Ruskov. Medzi dedinami tohoto hradného panstva možno nájsť Veľký Ruskov aj v 15. a 16. storočí. [9]

Chýba doklad, ktorý by potvrdzoval existenciu veľkoruskovského kostola v stredoveku. V 17. storočí kostol vo Veľkom Ruskove preukázateľne existoval. Približne v polovici 17. storočia patril reformovaným kazateľom, ale po nástupe

protireformácie okolo roku 1673 bol reformovaným odňatý. Na rozhraní 17. a 18. storočia ho pramene uvádzajú ako opustený /“ Ruszka utraqe templa desolata sunt „ - uvádza prameň z roku 1700/. [10]

Ani v Malom Ruskove neexistuje doklad o existencii kostola pred 17. storočím. V 17. storočí tam existoval murovaný kostol, ktorý ešte v roku 1700 patril reformovanej cirkvi.

Majetková držba rodov a sídliskový rozsah Veľkého a Malého Ruskova.

Doteraz najstarší daňový súpis z Veľkého Ruskova je z roku 1441. V uvedenom roku odviedli tamojšie sedliacke domácnosti okrem richtárovej daň kráľovi od 38 port /porta = brána = celá sedliacka usadlosť/. [11] Z toho vyplýva, že V. Ruskov mal už v tomto čase vyše 40 domácnosti, ktoré ho zaraďovali medzi veľké dediny. Rovnaký daňový súpis z roku 1441 uvádza, že maloruskovské domácností okrem richtárovej odviedli dane kráľovi od 8 port. [12]

Sídliskový rozsah Malého a Veľkého Ruskova sa v 16. – 17. storočí zmenšoval. Po veľkom požiari, ktorý v roku 1567 postihol Veľký Ruskov sa jeho rozsah zmenšil. Zhoreli domy a hospodárske staviská deviatim sedliackym rodinám. Zostávajúce sedliacke domácnosti boli zdanené iba od 6 port. V obci žili aj dve rodiny sluhov. Na zmenšovanie počtu veľkoruskovských sedliackych rodín upozornili aj daňové súpisy z roku 1580, keď dane platili tiež iba od 6 port, teda rovnako ako v roku 1567. V. Ruskov tvorilo v roku 1600 iba 9 sedliackych a želiarskych domov. [13]

Zemania z Ozoroviec ovládali Malý Ruskov v 14. – 16. storočí. Rozsahom menšia obec bola v roku 1567 zdanená iba od 2 port, v roku 1570 iba od 1/2 porty. Žili tam aj 4 rodiny želiarov. Sídliskový rozsah obce sa nezväčšoval, pretože v roku 1582 bola zdanená iba od 2 port a v roku 1600 ju tvorilo len 9

domov sedliakov a želiarov. V Malom Ruskove stála aj kúria tamojších zemanov.

Začiatkom 17. storočia /1601/ tvorilo Veľký Ruskov 11 polovičných sedliackych usadlostí, dve štvrtinové a štyri rodiny podželiarov. Osem domov bolo opustených. Koncom 16. a začiatkom 17. storočia patril V. Ruskov k malým zemplínskym obciam. Malý Ruskov mal menší počet poddaných ako Veľký Ruskov, ale sídliskový rozsah obcí bol na konci 16. storočia približne rovnaký.

Koncom 16. storočia patrilo hradné panstvo Trebišov s obcou Veľký Ruskov, Vojčice, Zemplínske Hradište, Paričov, Stanča a časti Plechotíc a Milhostova šľachticovi Jurajovi Drugethovi, ktorý ho získal ženbou s Eufrozínou Dóciovou . Ich synovi tiež Jurajovi poručil jeho otec v testamente majetky celého panstva aj s obcou Veľký Ruskov v roku 1592.

Juraj Drugeth ml., žil veľmi dobrodružným životom, páchal výtržnosti a trestné činy v zemplínskej a iných župách, za ktoré bol v roku 1600 odsúdený na smrť a stratu majetku. Vďaka zmierneniu trestu cisárom Rudolfom II., odsúdenec Juraj Drugeth stratil iba panstvo Trebišov. V čase šírenia reformácie a počas povstania Štefana Bočkaja sa Juraj Drugeth pridal na stranu protestantov, neskôr prešiel ku katolíkom. Touto taktikou dosiahol, že mu cisár Rudolf II. v roku 1613 všetko odpustil a napomohol jeho kariére župana Zemplínskej župy a dvorného sudcu.

Sociálna skladba a poddanské povinností Ruskovčanov.

Prechodom panstva Trebišov do vlastníctva eráru bol zostavený v roku 1601 Urbár hradného panstva Trebišov, v ktorom boli určené aj povinnosti veľkoruskovských poddaných.

Veľký Ruskov bol vždy poľnohospodárskou obcou, v ktorej mali dominantné postavenie poddaní jednotlivých

zemepánov. Boli povinní odovzdávať peňažné a naturálne dávky. Ich celková výška začiatkom 17. storočia za zemepána Juraja Drugetha závisela od toho, či išlo o polovičné, prípadne štvrtinové sedliacke usadlosti alebo želiarov. Polovičné sedliacke usadlosti platili zemepánovi ročne 125 denárov. Na Juraja 6 denárov, na Michala 1 zlatý a 6 denárov /106 denárov/ a na Kračun /Vianoce/ 13 denárov. Štvrtinové sedliacke usadlostí platili polovičné peňažné dávky. Každá želiarska domácnosť dávala zemepánovi na Juraja 3 denáre a na Michala 53 denárov. [14]

Naturálne dávky veľkoruskovských poddaných boli tiež odstupňované podľa veľkosti poddanskej domácnosti. Polovičné sedliacke usadlostí dávali na Vianoce po štvrtine gbelu ovsa a chmeľu, dve domácností jednu sliepku a jeden koláč. Všetky sedliacke domácností odvádzali desiatok od ošípaných, ktoré pásli na zemepánskych lúkach a úhoroch. Ak nepásli, platili desiatok 2 denáre od ošípanej. Všetky sedliacke rodiny odovzdávali spoločne jeden gbel hrachu, rovnaké množstvo konopného semena a pol kyty česaných konopí.

Všetci poddaní museli ročne kupovať od zemepána sud vína a pivo, vyrobené v trebišovskom majerskom pivovare.

Celková výška ročného daňového zaťaženia veľkoruskovských želiarov závisela od výmery polí, ktoré užívali. V roku 1601 zaplatili poddanské domácnosti vo Veľkom Ruskove spolu 15 zlatých. Želiarske rodiny v obci platili peňažné dávky 53 denárov.

Okrem zemepánskej dane platili Veľkoruskovčania v druhej polovici 16. storočia aj daň kráľovi. Od celej sedliackej usadlosti to bol 1 zlatý, od polovičnej či štvrtinovej pomerná časť. Vojenská daň na obranu proti Turkom bola v roku 1593 tri zlaté. [15]

Tieto poddanské dávky /renta/ odovzdávali poddaní vo Veľkom Ruskove zemepánskemu rodu Drugethovcov. Vpády kurucov v 17. storočí ohrozovali nielen Trebišov, ale aj dediny

jeho panstva. V roku 1674 kuruci dobyli hrad Trebišov a držali ho vo svojej moci takmer rok. Situácia sa zopakovala v roku 1684, keď Imrich Tököli opäť dobyl hrad Trebišov, zajal jeho majiteľa Žigmunda Drugetha, ktorý bol aj veľkoruskovským zemepánom a dal ho v Košiciach popraviť. Keďže Žigmund Drugeth nemal mužského potomka a jeho brat Valentín, ktorý zomrel v roku 1691, bol biskupom, vymrel rod Drugethovcov v mužskej vetve. Hradné panstvo Trebišov aj s dedinou Veľký Ruskov sa dostalo v ženskej línii Csákyovcom. [16] (Čákiovcom).

V druhej polovici 17. storočia, keď sa udiali vyššie uvedené vpády kurucov, pribudla k peňažným a naturálnym dávkam aj robotná povinnosť. Štvrtinové sedliacke usadlosti robotovali tri dni týždenne so záprahom alebo bez záprahu. Želiari bez záprahu robotovali dva dni týždenne.

V rokoch 1601 – 1701 sa počet a položenie roľníckych hospodárstiev vo Veľkom Ruskove podstatne zhoršilo. Napriek tomu bolo ešte v roku 1620 v dedine 13 dobre prosperujúcich sedliakov, ktorí hospodárili na polovičnej usadlosti. Jedenásti z nich vlastnili po 6 volov a dvaja 4 voly, čo bola dobrá ťažná sila. Určite využívali aj prácu členov rodiny, ale aj námedznú prácu želiarov, ktorých bolo v tomto čase v dedine dvadsať. Dve hospodárstva v obci boli opustené. [17]

V porovnaní s týmto stavom bolo v roku 1701 vo Veľkom Ruskove 30 roľníckych hospodárstiev, z toho 14 na štvrtinovej usadlosti a 16 bolo opustených. Želiarov súpis vôbec neevidoval. Úbytok veľkoruskovských poddaných ukazoval, že protihabsburské stavovské povstania ruinovali poddanské vrstvy obyvateľstva, ktoré boli aj tak veľmi zraniteľné. Určité zlepšenie možno nájsť v súpise z roku 1654, v ktorom z desať štvrtinových sedliakov mali štyria po šesť volov a piati po štyri voly. Jeden želiar mal dokonca tri kone a ďalší jedného koňa. Štyria želiari nemali žiaden dobytok. [18]

Tragické udalosti a život poddaného ľudu v Malom a Veľkom Ruskove.

Obyvateľstvo často trpelo aj počas morových epidémií, ktoré decimovali aj hospodárske zvieratá. Takáto morová epidémia postihla obec v roku 1663. V dôsledku stavovských povstaní a morovej epidémie začalo vo Veľkom Ruskove v poslednej tretine 17. storočia obdobie dlhotrvajúceho úpadku sedliackych hospodárstiev a želiarov. Dedina sa vyľudňovala, znižovala sa hospodárska sila sedliackych hospodárstiev. Z 13 polovičných roľníckych hospodárstiev v roku 1682 bolo 5 schopných obrábať pôdu svojou ťažnou silou. Dve roľnícke hospodárstva mali po 4 kusy ťažného dobytka, 3 po jednom páre volov, šesť po jednej krave a dve boli bez dobytka. [19]

V roku 1701 bola ešte horšia situácia, pretože zo 14 štvrtinových sedliackych domácností bolo iba osem osídlených dávnejšie a šesť dostali novousadlíci, ktorých zemepán oslobodil od poddanských dávok. Ruskovský chotár v dôsledku nedostatku ťažnej sily dobytka spustol, časť zarástla tŕním a kroviskami. Dokonca v dedinskej krčme sa niekoľko rokov nečapovalo. Sedliaci obrábali polia trojpoľným systémom /oziminy, jariny, úhor/, niekedy aj dvojpoľným. Šestnásť hospodárstiev vo Veľkom Ruskove bolo od roku 1701 opustených. [20]

Veľký Ruskov bol poľnohospodárskou obcou, v ktorej súpis poddanských povinností /urbár/ určoval, čo má každý poddaný odovzdať svojmu zemepánovi. V urbári napísanom pred rokom 1637 museli Ruskovčania vykonávať pre zemepána dlhšie cesty, na ktoré sedliaci spriahali voly a vytvárali spoločný záprah. Urbár z roku 1601 stanovoval, že ruskovský sedliak dával zemepánovi okrem už uvedených dávok 6 sliepok, hus, pol holby masla, rovnaké množstvo medu, dva košické gbely šošovice a osem vajec. Želiari s pôdou dávali polovicu z poddanskej dávky sedliaka. [21]

Presne boli stanovené pravidlá predaja v hostincoch /krčmách/. Od Juraja do Michala mohli čapovať v ruskovskej krčme iba pivo, víno a alkoholické nápoje zemepána. V tomto čase bola krčma panská. Od Michala do Juraja patrila krčma obci a v tomto čase mohli čapovať svoje nápoje ostatní výrobcovia. Krčma vo Veľkom Ruskove však v 17. storočí prosperovala slabo a na konci storočia už bola roky opustená.

Nad Paričovom /časť Trebišova/ bol zemepánsky pivovar, v ktorom varili pivo a pod trebišovským hradom existoval majer. Majerské polia a lúky boli aj vo Veľkom Ruskove a v ďalších dedinách trebišovského panstva.

Veľký Ruskov bol po protihabsburských stavovských povstaniach na začiatku 18. storočia spustošený a vyľudnený. Súpis z roku 1715 uvádza v obci 7 obývaných sedliackych hospodárstiev a žiadne želiarske. Obyvatelia zutekali pred plienením kurucov či labancov, prípadne zomreli počas morovej epidémie koncom prvého desaťročia 18. storočia. Vo Veľkom Ruskove bolo 15 opustených roľníckych a želiarskych hospodárstiev, zostali len dva zachované domy na opustených poddanských hospodárstvach. Opustené hospodárstva zemepán osídľoval kolonistami, ktorí mali dostatok pôdy, a preto sa stávali sedliakmi. Želiarov bol nedostatok, lebo niektorí sa tiež stali sedliakmi. [22]

Maloruskovských sedliakov od prelomu 16. a 17. storočia ubúdalo a chudobneli. Podľa súpisu z roku 1610 zdanili sedliakov v Malom Ruskove od pol a osminy porty. Pravdepodobne vojnové udalosti počas protihabsburských povstaní spôsobili, že v roku 1635 zdanili maloruskovské sedliacke domácnosti už iba od osminy porty. Želiari už v tomto čase v Malom Ruskove neexistovali.

Po skončení povstania Františka II. Rákoczyho bol Zemplín vyrabovaný a vyľudnený. V Malom Ruskove bola obdobná situácia. Bližšie neurčené okolností spôsobili, že

Maloruskovčania obec opustili, alebo vymreli. V rozmedzí rokov 1715 – 1720 dedina Malý Ruskov neexistovala

Na rozdiel od Malého Ruskova bol Veľký Ruskov na prelome 16. a 17. storočia stredne veľkou dedinou, v ktorej žilo iba poddanské obyvateľstvo. Roľnícke domácností aj tam chudobneli a upadali.

Hospodársky život vo Veľkom Ruskove sa konsolidoval veľmi pomaly. V roku 1727 boli v obci iba 4 obývané polovičné sedliacke usadlosti. Sedliaci, ktorí tam žili, mali takýto hovädzí dobytok: jeden mal 4 kravy, dvaja po páre volov, dvaja po jednej krave. V roku 1734 bolo v obci obývaných 14 polovičných sedliackych hospodárstiev, jedno štvrtinové a žili tam štyria podželiari. Jedenásť polovičných roľníckych hospodárstiev bolo neosídlených. Väčšinu obce tvorili maloroľníci, ktorých pôda mohla len ťažko uživiť, pretože desiati nemali žiaden ťažný dobytok a traja iba po jednom volovi. Väčšinou nemali z čoho odvádzať poddanské dávky zemepánovi. [23]

Náboženská, etnická a národnostná príslušnosť Ruskovčanov.

Ruthénska kolonizácia a mierový život priaznivo pôsobili na konsolidáciu života obce, ktorá patrila Csákyovcom /Čákiovcom/. V súpise z roku 1766 je evidentný vzrast prosperity poddanských hospodárstiev. Veľký Ruskov mal v uvedenom roku 29 polovičných sedliackych hospodárstiev, dvoch želiarov, devätnásť podželiarov a jednu opustenú usadlosť. Päť bohatších roľníkov vlastnilo po 6 kusov, jeden 5 kusov ťažného dobytka. Stredná sedliacka vrstva, ktorú tvorilo

14 sedliakov, mala po 4 kusy ťažného dobytka. Jednu kravu vlastnilo 19 roľníkov. [24]

Vyľudnený Veľký Ruskov osídľovali prisťahovalci zo severovýchodu horného Uhorska /Slovenska/. Nachádzali tu úrodnejšiu pôdu, ktorá im pri rovnakej práci dávala lepšiu úrodu. V čase migrácie obyvateľstva prišli v roku 1734 do Veľkého Ruskova Michal Serbin s bratom z Hostovíc, Lukáš Borovský z Borova, Iľko Boháč z Čertižného a ďalší. V prvej etape sa sťahovali do obce prevažne poddaní z humenského panstva. Časť prisťahovalcov bola aj z okolia Vranova a niektorí dokonca z Poľska. [25] Hospodárili trojpoľným systémom. Jeden rok siali oziminy, druhý jariny a tretí rok stálo pole úhorom. Na orbu potreboval sedliak 4 kusy ťažného dobytka, ak ich nemal, musel spriahať s ďalším. Maštaľného hnoja bolo málo, a preto sa polia hnojili zriedka. Krmovín bol nedostatok.

Prírastok obyvateľstva vo Veľkom Ruskove spôsobil zhoršenie životných podmienok v dôsledku preľudnenia. V druhej polovici 18. storočia dochádzalo k úteku zemplínskych poddaných do južného Uhorska. Tam bolo po vyhnaní Turkov veľa neobrábanej úrodnej pôdy, ktorú jej vlastníci osídľovali poddanými z iných oblastí Uhorska. Poddaní však nemali možnosť slobodne sa sťahovať. Takého právo mali len slobodníci, ktorých však bolo veľmi málo. Preto dochádzalo k útekom poddaných. Ak ich zemepán chytil, hrozili im ťažké tresty.

Väčšia skupina prisťahovalcov, medzi ktorými boli aj Ruskovčania, sa v roku 1752 usadila na majetkoch patriacich Uhorskej kráľovskej komore na území terajšieho Ruského Krstúra /Kerestúra/. [26] Viacerí dostali v Ruskom Krstúre priezviská podľa toho, z ktorých dedín prišli. Preto tam existovalo napr. priezvisko Ruskovský, Žipovský a ďalší. Väčšinu tvorili poddaní, ktorí ušli od svojich zemepánov a tam uzavreli osadnícku zmluvu, ktorá im dávala možnosť slobodne sa usadiť a hospodáriť na majetkoch kráľovskej komory.

Z Veľkého Ruskova ušli v rokoch 1764 – 1765 Michal Rusinko, Michal Cap, vdova Sepinská so štyrmi synmi, Ján Hajduk, František Goga so synom Gregorom, Matej Romančo a Miľo Bíly. [27]

Začiatkom 19. storočia začali brať do prenájmu majetky, hostince a krčmy Židia. V roku 1805 vzal do prenájmu hostinec vo Veľkom Ruskove spolu s deviatkom Jakub Schönwirth Pelejtner. Trebišovské panstvo s dedinami Veľký Ruskov, Milhostov a Dargov, ktoré patrilo Čákiovcom prevzali v roku 1812 do nájmu na tri roky ďalší nájomcovia za 164 tis. zlatých viedenskej meny. V roku 1814 prebrali do nájmu na 6 rokov za 153 tis. zlatých trebišovké panstvo s dedinou Veľký Ruskov a časťou dedín Dargov, Milhostov, Zemplínska Teplica, Viničky a Cejkov nájomcovia Lazar Zimmerman, Marko Moskovič a Izák Bermay.[28]

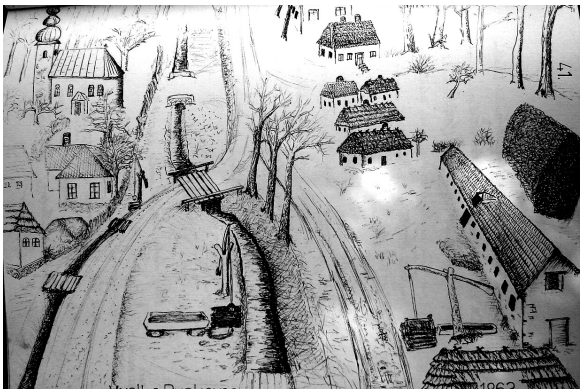
Veľký Ruskov 19.st. podľa Jozefa Porhinčáka

Vo Veľkom Ruskove bolo v roku 1822 36 sedliakov a 24 želiarov, ktorých robotné povinnosti pripadli nájomcom tamojšieho hostinca.[29] Ruskovskí želiari robotovali po 60 dní ročne, čo bolo viac ako stanovoval Tereziánsky urbár. Želiar s domom mal podľa tohto urbára robotovať 18 dní bez záprahu, želiar bez domu 12 dní ročne.

Malý a Veľký Ruskov patrili v 19. storočí do farnosti Plechotice. Početný stav veriacich a náboženských spoločenstiev bol podľa Schematizmov Košického biskupstva nasledovný:

Veľký Ruskov:

Rok:	R.kat.	Gr.kat.	Ev.AV	Rkc./kalv./	Jud.
1836	26	nez.	-	6	10
1844	30	583	-	-	13
1851	52	589	-	2	13
1857	50	620	-	2	12
1877	40	565	-	-	11
1885	40	500	-	-	16
1900	33	603	-	3	16
1930	33	549	-	-	15
1991*	155	444	-	-	-

*Údaje za Malý a Veľký Ruskov spolu.

Malý Ruskov:

Rok:	R.kat.	Gr.kat.	Ev. AV	Rkc. /kalv./	Jud.
1836	22	nez.	-	60	35
1844	23	142	-	61	43
1851	42	142	1	46	16
1857	45	102	4	32	25
1877	58	59	-	30	15
1885	60	59	-	30	14
1930	77	121	-	11	2

Dominantné postavenie vo Veľkom Ruskove mala gréckokatolícka cirkev. V Malom Ruskove mala spočiatku prevahu, v závere 19. storočia rovnocenné postavenie s rímskokatolíckou cirkvou. Na rozdiel od Veľkého Ruskova mali v Malom Ruskove väčšie zastúpenie aj veriaci reformovanej kresťanskej cirkvi /kalvíni/.

Kultúrne a sociálne vzťahy v Malom a Veľkom Ruskove boli determinované etnickou a hlavne konfesionálnou príslušnosťou. K pôvodne trojetnickej skladbe obyvateľstva /Slováci, Maďari, Rusíni/ pribudli od 13. storočia Nemci, od 14. storočia Rómovia /Cigáni/ a neskôr aj Židia.

Gréckokatolícka cirkev mala v obidvoch obciach v prvej polovici 19. storočia a vo Veľkom Ruskove aj v ďalšom období, dominantné postavenie.

V 18. storočí môžeme obce Malý a Veľký Ruskov z hľadiska etnického pokladať za lokalitu osídlenú slovenským a

rusínskym, minimálne maďarským etnikom. Malý a Veľký Ruskov zaraďovali medzi „rusnacké“ obce, ktoré boli etnicky zmiešané.

Z náboženského hľadiska nemali 4 kresťanské cirkvi v Malom a Veľkom Ruskove rovnaké zastúpenie. Najpočetnejšia z hľadiska veriacich i významu v živote obce bola gréckokatolícka cirkev. Po nej to bola vo Veľkom Ruskove rímskokatolícka cirkev, latinského obradu. V Malom Ruskove však mala rovnocenné postavenie s rímskokatolíckou reformovaná kresťanská cirkev /kalvíni/. Izraeliti /Židia/ mali v obidvoch obciach približne rovnaké zastúpenie. V pomere k počtu obyvateľstva týchto obcí bolo ich zastúpenie v Malom Ruskove vyššie.

Z hľadiska jazyka farnosti sa v Zemplínskom archidiakonáte rímskokatolíckej cirkvi v rokoch 1851 – 1877 používala vo farnosti Plechotice, do ktorej patrili aj Veľký a Malý Ruskov, slovenčina a maďarčina. Pri gréckokatolíckej liturgii bol bohoslužobným jazykom cirkevnoslovanský jazyk, niekedy nazývaný nesprávne staroslovienčina.

Maďarizačný nápor koncom 19. a začiatkom 20. storočia však zasiahol aj do vývoja týchto obcí. Svedčí o tom údaj, z roku 1900, podľa ktorého bolo vo veľkom Ruskove 335 obyvateľov slovenskej a 336 maďarskej národnosti, čo znamenalo, že z jazykového hľadiska išlo o rovnaké zastúpenie týchto etník.

Veľký Ruskov je však typickým príkladom štatistických zmien národnostnej štruktúry, ktoré nezodpovedali jazykovému a etnickému charakteru tejto obce. Dôkazom toho sú štatistické údaje o etnickej príslušnosti obyvateľstva obce po vzniku medzivojnovej ČSR. Tak napríklad v roku 1930 bolo vo Veľkom Ruskove 557 obyvateľov slovenskej a žiaden maďarskej národnosti. Isteže, takáto radikálna zmena sa nemohla uskutočniť v priebehu niekoľkých desaťročí. Ak sa tak stalo, tak len v dôsledku štatistických zmien vyvolaných

nátlakom v období maďarizácie. K zmene etnickej štruktúry obyvateľstva vo Veľkom Ruskove došlo v rokoch 1900 – 1930 iba zmenou v štatistických údajoch.

Veľký a Malý Ruskov vo Východoslovenskom roľníckom povstaní 1831.

Veľkému a Malému Ruskovu sa nevyhli ani tragické udalostí. Cholerová epidémia, ktorá zachvátila Uhorsko v roku 1831, si vyžiadala desaťtisíce obetí. Stala sa bezprostredným podnetom k vzniku sedliackeho povstania, ktoré zachvátilo aj obce Veľký a Malý Ruskov. V snahe zabrániť šíreniu cholery zdravotní komisári rozdávali ľuďom lieky a robili hygienické opatrenia na ochranu vodných zdrojov a obydlí. Medzi ľudom sa v súvislosti s týmito opatreniami rozšírila legenda, podľa ktorej páni chcú otráviť ľud. Hnev poddaných sa obrátil proti zemepánom, ale aj inteligencii a kňazom, ktorí boli podľa nich spojencami zemepánov. Poddanstvo bolo veľkým bremenom, ktoré gniavilo aj ruskovských poddaných.

Prvé nepokoje vypukli 31. 7. 1831 v Nižnom Žipove a vo Veľkom Ruskove, kde obyvateľstvo zaútočilo na gréckokatolícku faru a prenasledovalo farára, ktorého obviňovalo, že podporuje travičov, pretože nahováral ľudí, aby dodržiavali hygienické opatrenia zdravotného komisára.

V Malom Ruskove a Plechoticiach vznikli nepokoje 1. 8. 1831 a boli namierené proti Židom, miestnym zemanom a farárovi, ktorému vyplienili faru.

Aj keď bolo sedliacke povstanie na Zemplíne potlačené a buriči pochytaní, nastolilo na program dňa zrušenie poddanstva. Šľachta však nemilosrdne účtovala s povstalcami, ktorých súdili štatariálne súdy. Trebišovský a michaliansky štatariálny súd odsúdil na „slupovú šmerc“ dvadsaťštyri osôb. [32] Previnilcov aj korbáčovali na dereši, deti, ženy a starcov nevynímajúc. Sotva sedem ročnému Andrejovi Popreňákovi z Malého Ruskova

nadelili dvanásť úderov a jeho deväťročnému bratovi Mitrovi šestnásť úderov prútom. Kruto potrestali aj osem ročného Jána Jurka, ktorému vymerali štrnásť úderov prútom.

Napriek potlačeniu povstania si zemepáni uvedomili, že poddanstvo sa v hospodárskom živote prežilo a musí byť zrušené.

- - - - -

List zemana Jána Pilisyho z Malého Ruskova

Vážený pán podžupan!
Aké strašné povstanie je v tejto nešťastnej dobe, keď včera večer napadli vo Veľkom Ruskove železnými vidlami dom ruského pána farára, chceli ho zbaviť života a toto pokračuje dnes v Malom Ruskove. Židovského lekára hrudami a kyjmi by boli zabili, keby nebol mal dobré kone, žeby nebol nestačil ujsť. Toto Vám vážený podžupan ponížene hlásim a ponížene prosím o pridelenie vojska aby sa vopred takým povstaniam mohlo zabrániť. Ostávam s pokornou úctou poručujúc sa do Vašej milosti Váženého podžupana pokorný sluha.

Pilisy János v.r.

Farnosť Nový Ruskov
Chrám Pokrova Presvätej Bohorodičky vo Veľkom Ruskove.

Terajšia farnosť Nový Ruskov v minulosti, v dokladoch a v pamäti obyvateľov sa spomína ako Veľký Ruskov a Malý Ruskov. To znamená , že sa skladá z týchto dávnych dvoch dedín. Tak je táto farnosť evidovaná aj vo vizitačnom protokole mukačevského biskupa Michala Manuila Olšavského (1743 -1767), ktorý túto farnosť navštívil v roku 1750, o čom spísal o tom vizitačný protokol, ktorý sa zachoval v origináli.: "*Farnosť Ruskov. Farárom je tu Jakub Vyrovskij, vysvätený biskupom Bizanciom v roku 1729 a menovaný na túto farnosť. Býva na funduši s maličkou záhradou, vydelených z pozemkov zemepána Homonaya. Spôsobilých k spovedi je 300 osôb. Fíliu má Malý Ruskov vo vzdialenosti na štvrť hodiny od chrámu, tu spôsobilých k spovedi je 90 osôb.*

V Ruskove je samostatných hospodárstiev 24, ktorí na údržbu kňaza platia ročne 2/4 žita, ostatní sú bíreši, poddaní.

Miestny kňaz odbavuje bohoslužby podľa predpisu, sťažnosť na neho neboli žiadne. Má príručky kazateľské „Vinec" a „Kazus", a to vlastné. V chráme je krstiteľnica. Má matriku pokrstených od r. 1735.

Kňazské rúcha sú tri: jedno z domáceho plátna, druhé z látky , tretie čierne. Stichare dva.

Kantora vyučeného nemajú. Prikázané je zvoniť na „Anhel Hospodeň".

Chrám je drevený, v dobrom stave. Kedy bol pôvodný chrám postavený, nevie sa. Ľudia hovoria, že ich dávno nazývali kalvínmi. Terajší chrám bol vybudovaný pred siedmimi rokmi (1743) a bol posvätený Michalom Manuilom Olšavským. Chrám má všetky predpísané ikony a sú posvätené. Oltár je dosť veľký a bol nájdený čistý. Tambernákulum (kivot) s obrazom, pekný, darochraniteľnica (cibórium) cinová, vo forme krabičky. Čaša (kalich) medená a dávna antimens biskupa Bizancia (1716-

1733). Služebník, Trebnik a všetky liturgické knihy okrem Triody pôstnej majú opravené (previazané). Žertevník je dobrý.
Dvere na chráme majú železný zámok. Zvony sú tri , požehnané terajším biskupom súčasne s posviackou chrámu pred 7 rokmi. Chrám posvätený Pokrovu prečistej Panny Márie. Cintorín ohradený dobre.

Pred 34 rokmi (1716) jeden veriaci farnosti nechal pre chrám na troch miestach chotára: 5 kablikov, 4 kabliky, 3 kabliky, a to ornej pôdy a dva úle včiel. To všetko zabezpečil testamentom.“ [36]

Drevený chrám v Ruskove, postavený v roku 1743, ako i tie, ktoré boli pred ním od nepamäti, vymenili ďalšie drevené. Roku 1790 veriaci Ruskova postavili nový murovaný jednoloďový chrám, ktorý vydržal do roku 1906.

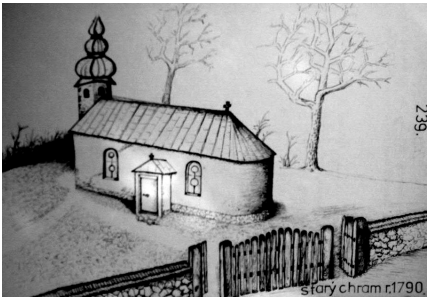

Starý chrám z roku 1790 podľa J. Porhinčáka

„Starý chrám, ktorý stal 116 rokov“ už nevyhovoval bol malý a ukázali sa trhliny. Po prejednani s veriacimi a po zbierke finančných prostriedkov mohli sa pustiť do práce na novom chráme. Zbúrali starú cerkev a na jej miesto postavili novú. Základy starej cerkvi sú vo vnútri novej. Stavba je z kameňa a len veľmi málo z tehál. Kameň bol dovážaný z maďarského Bodrogkerezsturu a piesok z Ondavy a -Tople, práce trvali tri roky, skladali peniaze podľa

toho kto koľko mal majetku. Počas budovania sv. bohoslužby sa konali v ľudovej škole oproti cerkvi. Aj na nový chrám prispel starý patrón z rodu Andrassiovcov z Trebišova. Kto bol staviteľom a kto stavbu viedol sa nevie. Hovorí sa, že projekt urobil nejaký Forgáč z Košíc, no sú ľudia čo hovoria, že bol z Peštu. Nič nám nehovorí ani plán , ktorý sa nám zachoval . Je tam iba meno Poľanského ako miestneho farára a kurátorov Ferja a Borovského. Plán bol vypracovaný ešte v roku 1902, To znamená , že už skôr tu mysleli na stavbu avšak nič sa s ňou nerobilo. Až Poľanský spolu s kurátormi tento plán podpísal. Vtedajší kurátori boli: Michal Borovský, Mižanin, Juraj Ferjo, Juraj Borovský, Jacko, Ján Mantič.“

„ Oltár v novom chráme chceli postaviť tak isto ako bol v starom chráme – k východu. Avšak , aby bol lepší vzhľad, prístup a estetika, požiadali biskupský úrad o povolenie postaviť oltár smerom na západ“

„Kríž na hlavnej veži je zo starej cerkvi. Inventár zo starej cerkvi veriaci porozdávali na niektoré fary. Jeden zvon dali do zvonice do Malého Ruskova. Ďalší predali do Čeľoviec, vraj do pravoslávnej cerkvi. Zástavy dali do Kašova a rizy venovali do Bačkova. Na mieste kde stojí chrám bol cintorín. Pri kopaní sa našli hroby“. [36]

Zvon v maloruskovskej zvoničke

„Údajne pri búraní tohto chrámu bola nájdená fľaša s pamätnou listinou, podľa ktorej chrám stal 250 rokov. To znamená , že bol postavený v roku 1656. Fľašu s listinou znova zamurovali do novej stavby chrámu, nevedno kam.“

V roku 1969 pri oprave fasády chrámu správca farnosti hľadal hluché miesta, ale neúspešne. Údaj v zmienenej listine je v rozpore s historickými údajmi, avšak jedno je isté , že Ruskovčania platili pápežsky poplatok z chrámu už počiatkom 13. storočia.

Pred farou bola a je i dnes studňa v ktorej sa vždy svätila „Bohojavlenska voda“. Ľudia túto studňu volali „pijaca studňa“ [36]

Súčasný gréckokatolícky chrám Pokrova Presvätej Bohorodičky bol postavený v historizujúcom miešanom slohu s prvkami ukrajinského baroka a neorománskej architektúry. Táto jedinečná sakrálna pamiatka bola postavená v roku 1909.

Chrám je jednoloďovou stavbou s rovným uzáverom presbytéria, na západnej strane má predstavanú vežu s dvoma menšími postrannými vežami. Veže sú kryté barokovými cibuľami.

Lásku k Bohu v roku 1929 veriaci zhmotnili zbierkou výsledkom ktorej bolo vymaľovanie chrámu. Pamiatku na túto udalosť je oferná listina „virnikov“ umiestnená v gr. kat. chráme.

Chrám je príkladom dokonalého zvládnutia techniky fresky a skvelého stvárnenia monumentálneho ikonopiseckého umenia vo vzťahu k architektúre objektu, Na tri podkladné farby /modrá, zelená a hnedo-červená/ maľoval svoj umelecký i duchovný odkaz Jozef Bokšay, ktorý v roku 1929 vymaľoval interiér tohto chrámu, ako prvý vo svojom umeleckom živote.

Svedčí o tom zaznamenaná výpoveď dp. Pavla Dancáka st., ktorý spomína na slová Jozefa Bokšaya, ktoré mu tlmočila jeho dcéra: „ Navštív chrám v Ruskove pri Trebišove, lebo je to prvý chrám, ktorý som celý maľoval sám“.

Jeden zo zakladateľov Zakarpatskej školy výtvarného umenia, národný umelec Ukrajiny Jozef Bokšay vymaľoval interiér ruskovského gréckokatolíckeho chrámu obrazmi svätých, pričom voľné miesta dotváral geometrickým a rastlinným ornamentom maliarsky pomocník Koch. V sakrálnych realistických kompozíciách víťazil realizmus a farebnosť Zakarpatskej školy výtvarného umenia. Svedčia o tom obrazy svätých v životnej veľkosti, umiestnené na bočných stenách chrámu s nápismi v cirkevnoslovančine /staroslovienčine/ . Kompozícia diel je podriadená zobrazovanej duchovnej kvalite, ktorá má svoje prísne zákonitosti. Túto skutočnosť potvrdzujú v chráme obrazy sv. Bazila Veľkého, sv. Jána Zlatoústeho, sv. Gregora Bohoslovca, sv.

Cyrila a Metóda, sv. Juraja, sv. Antona a zo Starého zákona diela Mojžiš, Prorok Eliáš a kráľ Dávid. [30]

Pri maľbe interiéru ruskovského chrámu Ochrany Panny Márie vychádzal Jozef Bokšay z klasických diel talianskeho baroka, ktoré boli plné života, bezhraničnej fantázie, optimizmu a nadšenia. Tieto umelecké prvky možno nájsť v kompozičnom stvárnení všetkých diel v ruskovskom gréckokatolíckom chráme, ale osobitne v troch výjavoch z Písma, ktoré sú umiestnené v klenbe a umelecky zobrazujú narodenie, krst a vzkriesenie Spasiteľa.

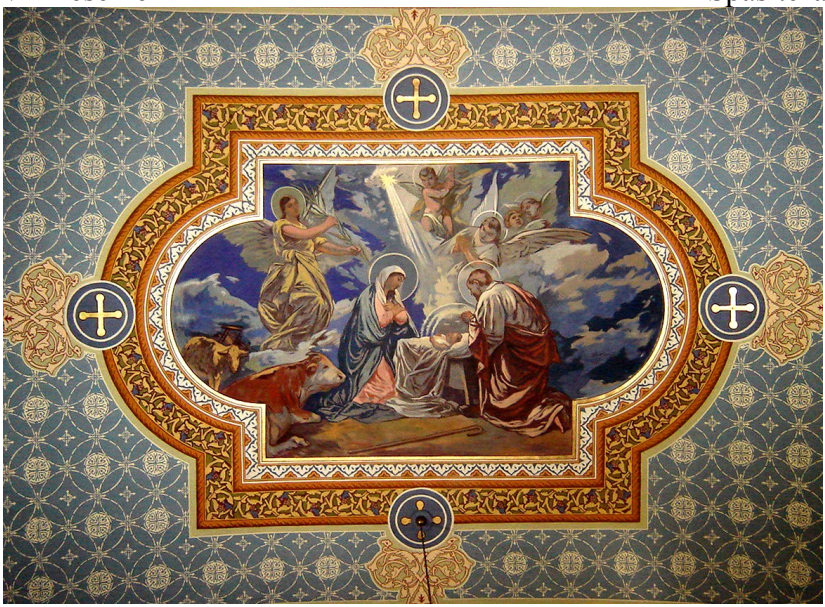

Lásku k Spasiteľovi dokázal Jozef Bokšay v chrámovej tvorbe vynikajúco spojiť so životom a každodennou prácou jednoduchých ľudí. Tak rastie jej životná hodnovernosť, pretože veriaci človek vždy vstupoval do vzťahu s obsahom viery, ktorú umelec pretlmočil v charakteristických obrazoch.

Takúto paralelu Bokšayovho duchovného umeleckého vyznania možno nájsť aj v jednom z obrazov v chráme, ktorý má pôvod v roľníckej tradícii väčšiny veriacich tejto farnosti. Bokšay dokázal až prekvapujúco dokonale skĺbiť ich prácu s kresťanskou vierou. Jeho zdanlivo jednoduchý motív má hlbokú duchovnú filozofiu. Muž s kosou na ramene a žena so zopätými rukami kľačia pri zviazanom snope obilia a prosia Presvätú Bohorodičku, ktorá sa zjavuje s rozprestretým omofórom – plášťom – o milosť a ochranu. Pod obrazom je nápis „**Pod tvoju milosť pribihajem**“. Nemožno poprieť spätosť tohto diela so zasvätením chrámu Presvätej Bohorodičke.

Krížová cesta v druhej časti chrámovej klenby má jednu zvláštnosť. Medzi jej siedme a ôsme zastavenie Bokšay kompozične včlenil výjav z Písma, ktorý zobrazuje Krista kráčajúceho s učeníkmi cez pšeničné pole. Jeho vyvýšením nad úroveň ostatných obrazov tohto cyklu autor pravdepodobne naznačil spätosť viery so životom Krista, ktorého vyvrcholením bolo ukrižovanie a zmŕtvychvstanie.

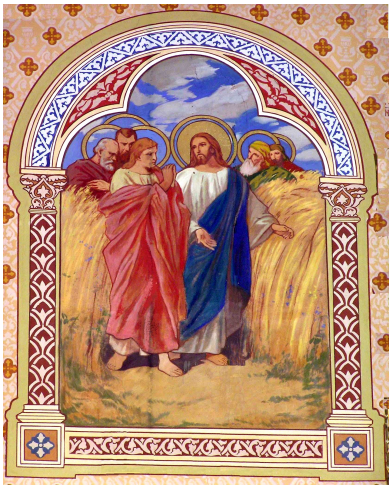

Osobitnú pozornosť si z umelecko-historického a

náboženského hľadiska zasluhuje ikonostas. Napriek tomu, že nie je isté, či ho kompozične zostavil Bokšay, alebo sa prispôsobil návrhu Jozefa Briešťanského, usudzuje sa, že ide pravdepodobne o Bokšayov návrh. Ikonostas je vernou kópiou trojvežového chrámu. Dve menšie veže vyplňujú priestor na umiestnenie obrazov. Nad cárskymi /kráľovskými/ dverami je Posledná večera. Základné diela, ktoré dotvárajú ikonostas, sú sv. Mikuláš, Presvätá Bohorodička, Kristus a Pokrova. Stiesnený priestor neumožnil umelcovi umiestniť nad nimi sviatky Pánove a Presvätej Bohorodičky. Tieto boli kompozične včlenené do priestoru ľavej veže ako aj sviatky Pána, ktoré umiestnil na opačnej strane. Ikony /obrazy/ sa pre Bokšaya stali vizuálnym zobrazením Slova Božieho, ktoré presne umelecky stvárnil, ale vtlačil im aj pečať svojho umeleckého ducha.

Dominantné miesto v chráme má oltárny obraz – Zjavenie Presvätej Bohorodičky v Carihrade - Pokrov. Keďže v tomto chráme je to už tretí obraz s podobnou tematikou, možno umelcov zámer vysvetliť tým, že chcel umocniť zasvätenie chrámu Panne Márii. Veľkoruskovský chrám Pokrova Presvätej Bohorodičky je výrazom duchovnej sily inšpirácie a životného optimizmu umelca, ktorý ho vymaľoval. Je to duchovný odkaz sakrálnej tvorby Jozefa Bokšaya, ktorý je umelecko - historicky nesmierne cenný a zostane navždy klenotom v tomto chráme gréckokatolíckej cirkvi.

Obraz obetovanie Abraháma na oltári chrámu.

V chráme je zvon, ktorý prezentuje zvonolejársku prácu Ignáca Löcherera z Prešova, ktorý ho odlial v roku 1794.
„Duchovný a veriaci museli v rokoch prvej svetovej vojny odovzdať na vojenské účely zvon. Bol to veľký zvon tzv. URBAR“ Zakúpili ho členovia urbariátu.

Zvon , to bola radostná udalosť ale zároveň aj sklamanie. (22.11 1924) Ľudia objednali väčší ,

no ten zvon ktorý došiel bol menší oproti objednanému, preto boli sklamaní. Tento rozdiel dodnes vidno na krosnách vo veži.

Cerkovníctvo vykonávala jedna rodina dlhé roky a bolo to už dedičné. Ešte za kňaza Pavla Kutku(1881-1899) bol cerkovník Juraj Kučin. Po ňom prevzal cerkovníctvo jeho zať Pavol Puky. Tento zaúčal aj svojho syna, ktorý mu pomáhal, keď už otec nemohol, nastúpil teda

jeho syn Ján Puky. Za prácu mal jednu cirkevnú zem v Malom Ruskove a od každej domácnosti 10 korún i jednu štvrťovku a pol zrna.

Oltár rezbársky urobil Helfer z neďalekých Veľat. Ako aj kazateľnicu a bočné oltáriky Božského srdca a Panny Márie.

Svietniky pred hlavným ikonostostasom zakúpil pre chrám kantor Michal Vasiľko v roku 1936.

Ruskovský rodák, zakladateľ Svetového kongresu Slovákov Štefan B. Roman dal niekoľkonásobnú zväčšeninu tohto chrámu postaviť ako katedrálu v Toronte.

Kňazi, ktorí pôsobili vo farnosti:

Jakub Výrovský	1729 - ? za jeho pôsobenia bol postavený druhý drevený chrám vo farnosti.
Ján Bundzak	1795 - 1801
Peter Baluďanský	1801 - 1831 V čase sociálnych nepokojov cholery vzniklo povstanie, ktoré neobišlo ani farnosť Nový Ruskov. Obyvatelia obce zaútočili na faru a chceli zabiť miestneho duchovného. Nevieme či to išlo o kňaza Baluďanského alebo Damjanoviča.
Jozef Damjanovič	1831 - 1852
Juraj Gulovič	1852 - 1853 Farnosť zastupuje farár z Vojčíc. S pravdepodobnosťou sa pričinil o výstavbu novej farskej budovy v Novom Ruskove.
Jozef Gulovič	1853 - 1881 Víchrica v roku 1864 strhla vežu a následne bola postavená nová.

Pavol Kutka 1881 - 1899 Farská budova (postavená v rokoch 1801-1802 ?) bola prebudovaná a dostala túto podobu L.

Michal Sabadoš 1899 - 1904 Odišiel do Vojčíc

Teodor Manajlo 1904 Farnosť zastupuje duchovný z Čeloviec

Július Poľanský 1904 - 1914 Na farnosť prišiel z farnosti Dvorianky. V rokoch 1906 - 1909 stará sa o výstavbu nového chrámu.

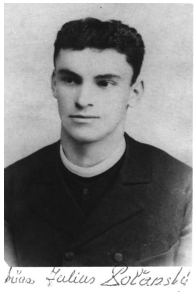

Jeney Daniel 1914 – 1915 Administrátorom farnosti je duchovný zo Zbehňova.

Konštantín Bačinský 1915 - 1935 Za jeho účinkovania bol vymaľovaný chrám.

Viktor Damjanovič 1935 - 1936 Farnosť spravuje duchovný z Nižného Žipova

Ján Malinič 1936 - 1951 Podpísal pravoslávie, potom odvolal súhlas a následne odišiel

V dobe zrušenia gréckokatolíckej cirkvi tu pôsobili:

	1951 - 1952 Farnosť bez duchovného *(Vykonávali sa tajné bohoslužby za zatemnenými oknami v domácnostiach veriacich, alebo v chráme sa vysluhovala bohoslužba bez kňaza)*
Vladimír Petráško	1952 - 1963 Ako gréckokatolícky kňaz podpísal pravoslávie. Pri obnovení gr. kat. cirkvi stal sa znova jej kňazom.
Vasiľ Dacej	1963 - 1966 Kňaz, ktorý po obnovení gr. kat. cirkvi sa prihlásil do gr. kat. cirkvi.
Július Bokšay	1966 - 1967 správca farnosti v Trebišove spravuje farnosť. Ako gr. kat. podpísal pravoslávie, ale po obnovení gr. kat. cirkvi opäť sa stal jej kňazom.

Obnovenie gréckokatolíckej cirkvi

Pavel Dancák	1967 – 1989 V roku 1968 prihlásil sa do gr. kat. cirkvi. Akčný výbor. V roku 1969 bol chrám nanovo zvonku omietnutý a urobila sa v ňom nová elektroinštalácia. V roku 1979 bol postavený nový murovaný farský dom. V rokoch 1989-1990 je vymenovaný za riaditeľa biskupského úradu v Prešove.
Miroslav Dancák	1989 – 1990 Správca farnosti vo Vojčiciach zastupuje farnosť a v čase neprítomnosti riaditeľa BÚ administruje farnosť.

Pavel Dancák	1990 - 2003 Správca farnosti. V roku 1999 bol obnovený interiér chrámu-rekonštrukcia malieb.
Peter Labanič	2003

- - - - -

V roku 1981 bol založený cirkevný zbor ako mládežnícky pod vedením Anny Serbinovej r. Hudákovej a postupne prešiel na zbor dospelých. Zbor mladých viedla Ing. Alica Capiková a zbor dospelých Anna Serbinová. Po zlúčení viedla zbor dospelých Ing. Alica Capiková a po nej zbor prevzala Mária Frágnerová.

Spolok sv. Cyrila a Metoda bol založený v roku 1996. Mal 50 členov a predsedníčkou spolku je od počiatku Ružena Ferjová. Spolok má svoju mini knižnicu. Arcibratstvo po jeho obnovení malo 130 členov. Okrem neho má svoju činnosť aj doterajší spolok sv. ruženca.

Kantori okrem učiteľov boli: Michal Serbin, Michal Polák, Andrej Serbinčik a v súčasnosti je Ing. Michal Hatrák.

Vedenie matrík je od roku 1732. Na farskom úrade sa v opisoch zachovali od roku 1860 a ostatné sú v štátnom oblastnom archíve v Košiciach.

Z obce pochádzajú títo kňazi: Teodor Bačinský, Jozef Borovský, Alexander Bačinský, Juraj Roman, Jozef Dandár, Ján Jurko, Miroslav Dancák, Pavol Dancák, Marcel Pisio, Peter Olšavský, Michal Leščišin.

Myšlienka spojiť mladých a dospelých s bicyklami na cestách vznikla v roku 1999. Otcom tejto tradície sa stal Pavel Dancák, bývalý správca farnosti v Novom Ruskove. Pod heslom "Pozvanie do tretieho tisícročia na mládežnícku cyklistickú túru trebišovského protopresbyterátu" sa vydali cyklisti po našich dedinách a zastavovali sa v jednotlivých chrámoch na krátku modlitbu a oboznámenie s dejinami chrámu a dediny.

Najstarší kalich je z roku 1751 a jeho autorom je pravdepodobne Ján Szilassy.

K smutnej udalosti došlo v roku 2000, keď z chrámu bola odcudzená monštrancia ako aj evanjelium.

Za zmienku stoja aj chrámy v Malom Ruskove

Základný kameň grécko – katolíckého chrámu v Malom Ruskove bol posvätený v roku 1997 a stavba bola posvätená o rok na to. Chrám je zasvätený sv. Cyrilovi a Metodovi.

Kostol panny Márie kráľovnej

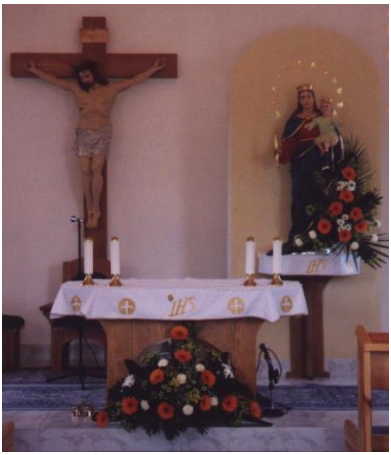

Kostol panny Márie kráľovnej v Malom Ruskove bol konsekrovaný 21.júna 1998 o dva roky na to kedy 8.9.1996 boli vysvätené základy a základný kameň. Obec Nový Ruskov odpredala pozemok za symbolickú 1 Sk a na stavbu prispelo nielen farníci ale aj jednotliví veriaci z vyše 200 dedín blízkeho či vzdialeného okolia. Rímskokatolícka farnosť je filiálkou farnosti Plechotice.

Samosprávny a demografický vývoj Veľkého a Malého Ruskova.

Veľký a Malý Ruskov patrili do roku 1872 do Trebišovského okresu. Po novej úprave okresov v roku 1872 bola Zemplínska župa rozdelená na 9 okresov a Veľký a Malý Ruskov boli zadelené do Sečovského okresu. Zaradením Trebišova do veľkých obcí vznikol v roku 1903 tamojší obvodný notariát, do ktorého patrili aj Veľký Ruskov, Zemplínske Hradište a Kožuchov. [33]

Matka s deťmi (1914)

Samospráva obcí sa uskutočňovala prostredníctvom obecného zastupiteľstva /na 100 obyvateľov jeden člen, najmenej desať najviac dvadsať členov/, ktorého polovica bola zvolená a druhú polovicu tvorili platcovia najvyšších priamych daní v obidvoch obciach. Volebné právo bolo podmienené majetkovým cenzom. Nádenníci, želiari, sluhovia a iné nemajetné vrstvy volebné právo nemali.

Domácka výroba vo Veľkom Ruskove bola doménou roľníckych žien, ktoré sa preslávili tkáčskym umením, najmä preberanými obrusmi, posteľnými plachtami a inými textíliami, vyrábanými na krosnách.

Demografický vývoj Veľkého a Malého Ruskova bol najviac ovplyvnený hromadným vysťahovalectvom. Zložité hospodárske a sociálne pomery, neúroda, bieda i národnostný útlak boli hlavnými príčinami vysťahovalectva. Vysťahovalectvo Ruskovčanov začalo koncom 70-tych rokov 19. storočia. Zo Sečovského okresu, do ktorého patrili aj Malý a Veľký Ruskov, sa v rokoch 1871 – 1901 vysťahovalo 5278 osôb a vrátilo iba 1561 občanov.

V čase, keď sa začína hromadné vysťahovalectvo, ako východisko z ťažkých sociálnych pomerov, postihla Zemplínsku župu ďalšia cholerová epidémia. Prepukla v rokoch 1872 až 1873 a v Zemplínskej župe jej padlo za obeť 13 869 ľudí. Nevyhla sa ani Ruskovčanom. Navyše, prudko sa šírila ďalšia infekcia – kiahne, proti ktorým začali v roku 1876 deti povinne očkovať.

Na začiatku 20. storočia /1905/ mal Veľký Ruskov 112 domov a 671 obyvateľov, ktorí boli prevažne gréckokatolíckeho vierovyznania. Malý Ruskov mal v tom istom čase 39 domov a 188 obyvateľov, ktorých prevažná časť boli gréckokatolíci, menšia rímskokatolíci a reformovaní /kalvíni/. Kým Veľký Ruskov mal poštu telegraf a železničnú stanicu v Trebišove, tak Malý Ruskov mal poštu a telegraf v Plechoticiach. Veľký Ruskov vlastnil prevažne jeden šľachtický rod. V časovom slede to boli Perényiovci, Drugethovci, Csákyovci, Péchyovci a Andrássyovci. Malý Ruskov podľa maďarskej monografie Zemplén Varmegye ... patril v roku 1414 Mikulášovi a Jánovi Pelétheiovcom /Plechotickým/, rodinám zemanov z Veľkých a Malých Ozoroviec.

Andrássyovci. Malý Ruskov podľa maďarskej monografie Zemplén Varmegye ... patril v roku 1414 Mikulášovi a Jánovi Pelétheiovcom /Plechotickým/, rodinám zemanov z Veľkých a Malých Ozoroviec.

Okrem uvedených zemianskych rodín mali v Malom Ruskove v 16. storočí majetky aj Štefan Móre /1506/, Štefan Horváth /1552/ a Ján Károlyi /1591/. Koncom 16. storočia /1598/ sú v súpisoch maloruskovských majetkových vlastníkov uvedení Štefan a Peter Azary /Ozorovský/, František Rákoczy a Gergely Ujlaky. Časť majetku v obci patrila prechodne aj hradnému panstvu Trebišov. Neskôr nadobudli majetkovú držbu v Malom Ruskove aj Bernáthovci, Keréstesyovci, Mariássyovci a Feketeovci. V ďalšom období sa dedičstvom dostala majetková držba Tahyovcom.

Poslednou vlastníčkou veľkostatku bola Šarlota Tahyová, ktorej nariadením SNR bol všetok majetok

poštátnený pre účely pozemkovej reformy. V roku 1991 uvedený majetok bol reštituovaný J.Besseneyemu, ktorý na uvedenom majetku doposiaľ hospodári.

Sprievodné fotografie pochádzajú z interiéru a exteriéru zemianskej kúrie zemanov Tahyových z Malého Ruskova.

Svetová vojna pohľadom kronikára z Malého Ruskova

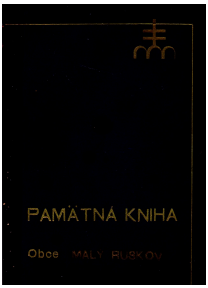

„V sobotu ráno 23.júla 1914 do obce prišiel okolný notár a priniesol mobilizačné vyhlášky. Ich obsah prečítal pred občanmi, nechal obecnému starostovi niekoľko na vyvesenie a nakázal starostovi, aby bolo podľa nariadenia prevedené. Po jeho odchode nastal v obci veľký rozruch. Z obce narukovalo postupom času 32 občanov. Súdilo sa , že válka po niekoľko mesiacoch sa skončí a každý bol presvedčený, že sa za krátky čas vráti. Válka trvala až do r.1918 do jesene. Z narukovaných vo válke zomreli: Andrej Mantič, Michal Čižmár, Andrej Pustai a Michal Veréb. V zajatí do légii sa prihlásili v Rusku Andrej Kaňuch a v Itálii Štefan Kaňuch. Všetky kone z obce boli odvedené pre vojsko a mimo toho obec musela dať k dispozícii povozy.“[34]

Veľký a Malý Ruskov v rokoch medzivojnovej ČSR.

Prevrat

Prvé zprávy o oslobodení Slovenska došli do obce v deň Všechsvätých na 1.nov.1918. V ten deň práve niekoľko vojakov bolo doma na dovolenke. Ostatní vojaci ktorý boli na bojišti prichádzali domov hneď po prevrate, pozdejšie legionári a zajatci. Pokojné dni netrvali dlho, lebo na Slovensko vpadli boľševici. Ich hlavný stan bol v Trebišove. Ľudia všetko ukrývali pred nimi, lebo čo len mohli vzali so sebou. Gazdovia ktorý mali kone, museli sa aj s koňmi ukryť v chotári obce. Boľševické vojská zdržovali sa tuná od 15.apríla do 20.júna r. 1919 kedy boly konečné zahnané čsl. vojskom.“[34]

Do polovice roku 1928 patril Malý a Veľký Ruskov do Sečovského okresu, od polovice uvedeného roku sa okresným sídlom stal Trebišov.

Prevažnú časť obyvateľstva tvorili malí a strední roľníci. Šľachtický pozemkový majetok v Malom a Veľkom Ruskove vytváral potrebu námezdnej pracovnej sily. Záborový zákon č. 215 zo 16. 4. 1919 umožnil konfiškovať pozemkový majetok nad 150 ha poľnohospodárskej alebo 250 ha všetkej pôdy. Prieťahy s parceláciou veľkostatkov a vysoké prídelové ceny za nadobudnutú pôdu spôsobili, že ju získavali väčšinou majetnejšie vrstvy obyvateľstva.

Maloroľnícke usadlostí nevytvárali predpoklady na zabezpečenie obživy Ruskovčanov, a preto dochádzalo k viacerým povojnovým vysťahovaleckým vlnám. Vysťahovali sa celé rodiny alebo len hlavy rodín vycestovali za prácou do USA, Kanady a tiež aj Argentíny. Mnohí pracovali v baniach a fabrikách a finančne podporovali rodiny, ktoré zanechali v rodnej obci. Aj vďaka týmto financiám sa v obci postavili nové kamenné a v 30-tych rokoch hlavne tehlové domy.

Nad Obcou Veľký Ruskov sa nachádzal les grófa Júliusa Andrassiho, jeho výmera predstavovala cca 110 ha . V lese sa nachádzali dve majere jeden v „Ždijovej doline“ a Čonkáš. Začiatkom 20-rokoch sa ešte na majeri v lese robili majálesy. Majere obývali majerníci avšak po rozpade Rakúsko-Uhorska došlo výrubu dubového lesa, a následne štátnym pozemkovým úradom v Prahe začiatkom 30-rokov uvedené plochy boli rozparcelované medzi roľníkov z Veľkého Ruskova, Milhostova a Vojčíc a to za náhradu.

„V rokoch 1921 -1922 zanikal tzv. ruskovský les, ktorý sa tiahol až do dediny. Ba i terajšie okrajové domy na severovýchodnej strane sú postavené na bývalom lese“. [34]

Obyvatelia obce nachádzali pracovné príležitosti v Trebišovskom cukrovare, ktorý bol pre niektorých aj jediným zdrojom príjmu.

V boji o rozhodujúcu moc v samospráve i v živote regiónu súperili v Malom a Veľkom Ruskove hlavne Slovenská ľudová strana a Republikánska strana – agrárníci, ktoré zvíťazili aj v parlamentných voľbách v roku 1925. Významným predstaviteľom agrárnej strany vo veľkom Ruskove bol tamojší roľník J. Ferjo. Predvolebné aktivity Slovenskej ľudovej strany v Malom a Veľkom Ruskove presadzoval plechotický rímskokatolícky farár E. Sedlák.

Dochované výsledky volieb z 16.mája 1935 pre voľby do národného zhromaždenia a do senátu za Malý Ruskov :

1. *Republikánska strana z.a m.ľudu – 43/38*
2. *Čsl.socálni demokrati – 5/5*
3. *Čsl.národnosocialistov – 4/5*
4. *Komunisti – 1/1*
5. *Hlinková strana – 34/37*
6. *Čsl. Živnostnícka a obchodnícka – 1*
7. *Kresťanská sociálna strana - 19/13*
8. *Strana národného zjednotenia - 1/2* [34]

V obci Veľký Ruskov, v južnej časti parku sa nachádzala kováčska dielňa (šmikňa). Kováčom bol Wittemberg. Býval v obecnom dome (ktorý stál tam kde je súčasný kultúrny dom). Z obecného domu sa pri začiatkoch družstva urobila sýpka a neskôr celý objekt bol prestavaný na kultúrny dom. Na súčasnej Lipovej ulici sa nachádzala tzv. „bujačoveň“. Išlo o obecné maštale, kde sa chovali plemenné býky. Neskôr tento objekt bol prestavaný na kultúrny dom. Starší obyvatelia

spomínajú aj na ľadoveň, kde sa uschovával ľad. Ľadoveň sa nachádzala za „bujačovňou“.

Štefan Roman – ruskovský rodák, zakladateľ Svetového kongresu Slovákov.

V jednej z týchto vysťahovaleckých vĺn bol aj Štefan B. Roman, ktorý sa narodil vo Veľkom Ruskove 17. 4. 1921. V roku 1937 odišiel do Kanady. Pracoval na farme v Port Perry, neskôr ako robotník v automobilke General Motors. V čase 2. svetovej vojny bol aj vojakom kanadskej armády. Od roku 1945 začal podnikať s Concord Mining Syndicate v banskom priemysle. V ďalšom období spoločnosť Denison Mines Ltd. vlastnila pri jazere Elliot najväčšie uránové bane na svete. Štefan Roman vybudoval aj ďalšie priemyselné a finančné spoločnosti. V roku 1984 predstavil svetu slovenskú otázku a založil v New Yorku Svetový kongres Slovákov. V roku 1968 sa významne pričinil o obnovenie slovenskej gréckokatolíckej cirkvi. Postavil dokonca v Unionville katedrálu Premenenia Pána, ktorú v septembri 1984 posvätil pápež Ján Pavol II.

Štefan Roman patril medzi najvýznamnejšie osobnosti medzi zahraničnými Slovákmi. Stačí len pripomenúť, že tomuto predsedovi Svetového kongresu Slovákov udelil pápež Ján XXIII. v roku 1963 Rad sv. Gregora Veľkého, pápež Pavol VI. ho vymenoval za laického delegáta na II. Vatikánsky koncil. Štefanovi Romanovi boli udelené tri čestné doktoráty – Univerzity sv. Františka Xaverského v Astagonish, University of Toronto a Laurentian University v Sutburry. V roku 1986 dostal Štefan Roman v Nemecku Európsku cenu Karola IV. Federálna vláda ocenila osobnosť Š. Romana najvyšším kanadským vyznamenaním Order of Canada.

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady udelilo v roku 1990 Štefanovi Romanovi Národnú cenu Slovenskej republiky in memoriam. Prezident Slovenskej republiky Michal Kováč ocenil aktivitu Štefana Romana v Svetovom kongrese Slovákov v roku 1995 najvyšším štátnym vyznamenaním Radom Bieleho dvojkríža I. stupňa in memoriam.

Tento veľkoruskovský rodák prežil v Kanade celé polstoročie. Stal sa priemyselným magnátom, ktorý v Kanade našiel slobodný priestor na podnikanie i v prospech zjednotenia zahraničných Slovákov. Stal sa najznámejšou slovenskou osobnosťou medzi zahraničnými Slovákmi a zakladateľom Svetového kongresu Slovákov. Na jeho čele stal Štefan Roman až do smrti 23. 3. 1988 v Unionville.

Odhalenie pamätnej tabule na gréckokatolíckom chráme v Novom Ruskove, ktorú dalo vyhotoviť Vlastivedné múzeum v Trebišove a Matica slovenská, bolo iba skromným vyjadrením vďaky a uznania tomuto veľkoruskovskému rodákovi.

Druhá svetová vojna

Vojnové udalosti tragicky doľahli aj na obyvateľstvo Malého a Veľkého Ruskova.

Fragment z dochovaného náhrobného kameňa zo židovského cintorína , ktorý sa nachádzal na terajšej Lipovej ulici, severne od požiarnej zbrojnice

V roku 1942 v obci Veľký Ruskov žilo podľa „súpisu židov“ 12 obyvateľov židovskej národnosti. Všetky tri rodiny Reichových, Englerových a Polnerových boli v máji 1942 deportované do koncentračného tábora, kde zahynuli. *Jozef Reich (ktorý neskôr zaznamenal svedectvo pre pamätník Yad Vashem) a bratia Engloví sa dostatočne včas vyhli deportáciám.)*

„Englovi mali krčmu tam kde je dom č.p. 61, Reichovi obchod (predná časť budovy pohostinstva) a Polner (býval v záhrade v dome za domom č. p. 112) sa zaoberal výkupom teliat. On bol z tých chudobnejších. Cez vojnu boli už veľmi chudobní, žili z toho čo im ľudia dali. Keď ich mali deportovať, už sa dopredu vedelo, že budú židov brať. Nechali si pošiť také platené „canistorky“. Deti šli osobitne vopred. Potom prišli aj po ostatných s nákladným autom. Zobrali aj Linku Polnerovú, ktorá bola hádam ani nie týždeň po pôrode. Bolo nám ľúto a ženy aj plakali.“

Dňa 21.10.1942 v Osvietčime zahynul 25 ročný Vigor Engel- uvádza súpis väzňov. Reichova Feiga (1902), Jicchak (1923), Mose(1900), Jozsef(1918), Slome(1926), Raindel(1924), Henye(1880), Bela (1922), Freida (1920), zahynuli v roku 1942 v Osvietčime. Sweigerová Perl zahynula v roku 1944 v Osvietčime. Izidor Reich (1894) bol deportovaný do Naleczowa.

Eduard Polner (41 ročný zahynul v 27.6.1942 v Osvietčime.) Deportačný zoznam uvádza týchto ruskovských rodákov Kronovitzová Terézia (1875), **Landererová** Lina (1908), Ernest (1942), Regina (1867), Hana (1892), Hermann (1885); Lebovic Viliam, Wasserman Izidor, Kolman Leopold (1894), Kress Hani (1880)

Vyše roka rodina Ferja(Čorej) do prechodu frontu prechovávala židovského zverolekára Hechta z Trebišova a jeho rodinu, ako aj Neumanna - židovského lekára zo Sečoviec.

Podľa súpisu židov z roku 1942 v Malom Ruskove bolo 8 obyvateľov „židovskej „ národnosti. V „nočnú hodinu“ bola deportovaná rodina Davidovičových s deťmi, ktorí sa takisto už nevrátili. Davidovic Eugen 47 ročný, Davidovič Jakob vo veku 45 rokov a Davidovičová Adela vo veku 23 rokov a ich syn 11 ročný Davidovič Nathan. Davidovičovi mali obchod oproti súčasnému obchodu na ul. Jarkovej.

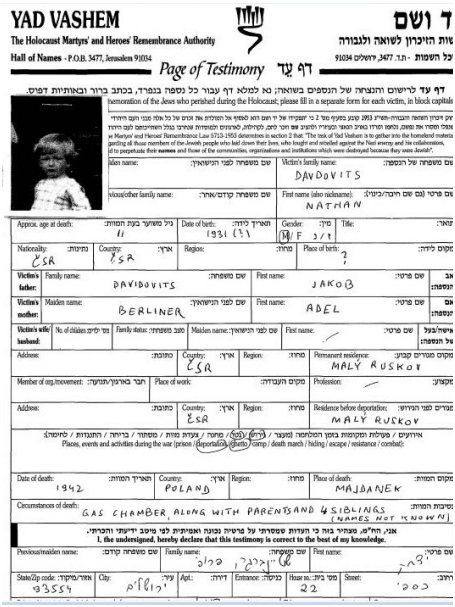
YAD VASHEM
The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority
Hall of Names - P.O.B. 3477, Jerusalem 91034
Page of Testimony
Victim's family name: DAVDOVITS
First name (also nickname): NATHAN
Gender: M
Date of birth: 1931
Place of birth: ?
Country: CSR
Victim's father: DAVIDOVITS JAKOB
Victim's mother: BERLINER ADEL
Victim's wife/husband:
Permanent residence: MALÝ RUSKOV
Country: CSR
Place of death: MAJDANEK
Country: POLAND
Circumstances of death: GAS CHAMBER, ALONG WITH PARENTS AND 4 SIBLINGS (NAMES NOT KNOWN)
I, the undersigned, hereby declare that this testimony is correct to the best of my knowledge.
Previous/maiden name:
Family name:
First name:
Street:
City: ירושלים
Apt.:
Entrance:
House no.: 22
State/Zip code: 93554

Deportačný súpis uvádza aj týchto rodákov z Malého Ruskova: Lieber Mor(1903), Landesmann Ferdinand(1931), Alfred(1933), Julius(1936), Viliam(1940), Eva(1942), Lebovic Robert (1938), Leberovič Mor (1903).

Čerpané z www.yadvashem.org .

Politickú moc v obci prezentovala SHĽS, ktorej členovia po príchode sovietskych vojsk boli odvlečení na nútené práce do ZSSR.

Dňa 6.júna 1942 obecné zastupiteľstvo pod vedením starostu Michala Janoščíka schválilo podmienky elektrifikácie obce Veľký Ruskov pripojením na rozvodné siete. [34]

V jeseni 1942 bol vymenovaný vládny komisár Ján Borovský vykonávajúci pôsobnosť obecnej rady, finančnej komisie a obecného zastupiteľstva, čím vlastne zanikli volené orgány obce.

„Tesne pred príchodom sovietskych vojsk obec mala byť evakuovaná a vypálená. Miestny farár Ján Malinič chcel zachrániť aspoň cerkev a faru. Požiadal Ján Borovského, ktorý ako býv. vojak Rakusko-Uhorskej armády dobre ovládal nemecky, aby o to poprosil veliteľa nemeckej osádky sídliaceho na miestnej fare. Po pretlmočení prosby farára a po rozhovore veliteľ súhlasil s tým, že zostane fara, cerkev a severná časť obce aby sa mali kde uchýliť starí, ženy a deti. Keďže Ján Borovský pred vojnou postavil nový tehlový dom, bolo mu ľúto pri pomyslení, že má zhorieť. Vrátil sa na faru za veliteľom a presviedčal ho, že on v prvej svetovej vojne bojoval po boku Nemcov, v boji utrpel zranenie ukazujúc jazvy, ktoré obdŕžal pri zranení v Amerike , a teraz mu nemci zapália dom. Nemec na to vstal a povedal: „Sie sind unsere mensch!“ Vy ste nás človek. Ale čosi zapáliť musíme, lebo nadriadení to budú sledovať. Tak zapálili stodoly na juhozápadnej strane dediny a domy ostali uchránené. Stodoly v dolnej časti obce aj vyhoreli. K vypáleniu nedošlo na orodovanie miestneho farára.“

Niekoľko dní pred príchodom „frontu“ bol zatknutý a deportovaný do koncentračného tábora Ján Čižmár, ktorý sa už nevrátil.

V slovenských internačných táboroch strávili posledné zvyšky vojny aj niektorí príslušníci Slovenskej armády po povstaní SNP.(Michal Harmadi, Michal Borovský) Niektorým sa podarilo vyhnúť zajatiu a internácii a nocami sa dostali domov.(Jozef Porhinčák, Štefan Borovský)

Jednotky 351. a 24. streleckej divízie vstúpili 1. 12. 1944 do Trebišova a počas ďalšieho postupu v smere na Dargovský priesmyk prenikli aj do obcí Veľký a Malý Ruskov.

Prvého decembra 1944 oslobodili vojaci patriaci do 18. armády, ktorej veliteľom bol generál – major A. J. Gastilovič.

V Malom Ruskove v čase vojnových operácii v bitke o Dargovský priesmyk šrapnel zabil Jozefa Dziaka, Annu Šimkovú, ďalší šrapnel zabil chlapca- sirotu Fodorových sluhu.

V chotári obce došlo aj k ďalším tragédiám, na miestnom cintoríne v Malom Ruskove sa pochovávali aj ľudia z Plechotíc ako aj sovietski vojaci.

„Pred prechodom frontu nás utešovali , že front nás obíde. Nemci sa chystali na ústup. Rekvirovali potraviny , statok. Koncom novembra pred príchodom „rusov“ nás všetkých vyhnali z Malého Ruskova. Ostať mohli len starí ľudia. Mužov do Dargova vraj na opevňovacie práce. Nakoniec sa podarilo všetkým utiecť. Nemci tiež utekali do Slanských hôr lebo „Ivan je už za rečku“. Cestu do Plechotic zamínovali. My sme sa vrátili po poľných cestách. 1.decembra prišli „rusi“ sme ich vítali, ale pobudli u nás cez 6 týždňov a už sme čakali kedy odídu, lebo toľké vojsko bola tiež veľká záťaž pre nás. Po

príchode nastali veľké boje, jeden kanón bol na cintoríne a kaťuše tiež na druhej strane.“

Na ruskovskom cintoríne exhumovali osemnásť hrobov vojakov Červenej armády, ktorých v roku 1946 pochovali na cintoríne v Michalovciach.

V druhej svetovej vojne bojovali viacerí ruskovskí rodáci. Jeden z nich Ján Roman bojoval po boku krymských a odesšských partizánov. Pri jednom nočnom prepade ich partizánskym oddielom bol Nemcami smrteľne ranený do brušnej dutiny. (Encyklopédia odboja SNP str. 497) .

Z Malého Ruskova zahynul v SNP Ján Vojtko. Na východnom fronte padol Michal Vojtko.

Na dvore gr. kat chrámu boli pochovaní aj dvaja nemeckí dôstojníci. Exhumácia telesných pozostatkov bola vykonaná pozostalými až začiatkom 90-rokov.

Obec bola vypustená z bojového pásma až 19. januára 1945, keď boli dobyté Košice.

Vývoj obce po II. svetovej vojne

Následne po oslobodení došlo k ďalšej smutnej udalosti ruskovských dejín. V januári 1945 jednotkami NKVD boli do sovietskych gulagov na nútené práce odvlečení títo občania obce Veľký Ruskov:

Andrej Mantič, Juraj Jurko, Michal Mihalčin (Mitro), Michal Capik (Jalč), Michal Feňar, Ján Kašnik, Michal Hromy, Michal Leščišin (Kusanin), Michal Ferjo (Čorej), Michal Poľak (Seginčin) a st. Michal Janoščik.

V pracovnom tábore Mihalčin , Leščišin , Ferjo a Jurko na následky zlých hygienických a životných podmienok podľahli (zomreli na týfus).
Ostatní sa po cca 13 mesiacoch vrátili z pracovného tábora.

Prijatým zákonom 319/1991 boli odškodnení občania resp. ich pozostalí, ktorí boli násilne odvlečení do Zväzu sovietskych socialistických republík v rokoch 1944 až 1946.

Z Malého Ruskova nebol odvlečený žiadny obyvateľ aj vďaka taktnému postoju starostu obce Jána Mantiča. Vo Veľkom Ruskove je ťažko polemizovať či sa tomu dalo alebo nedalo vyhnúť. Napr. Andrej Serbinčik aj bol odvlečený ale pre „krčové žily“ mu dovolili vrátiť sa späť.

V 1945 bol deportovaný do ZSSR aj Vojtech Slávik učiteľ v Novom Ruskove, ktorý pôsobil v obci ako učiteľ(1938-1945) aj po svojom návrate a v r.1953 sa odsťahoval do Prešova. Zomrel 30.apríla 1991.

V roku 1946 v obci odohrali sa parlamentné voľby, kde väčšina volila demokratickú stranu. Zloženie členov pléna MNV k 21.januáru 1947 bolo nasledovné:
Pavol Ferjo, Michal Cap, Michal Feňar, Ján Borovský ml. Ján Mantič, Michal Roman, Juraj Ferjo, Juraj Gajdoš, Michal Jurko, Juraj Leškanič, Ján Dandár. Programom schôdze bolo okrem stavby obecnej cesty, studní , čistenie lesa aj oprava obecného notárskeho domu.

V roku 1947 drobným roľníkom a bezzemkom boli pridelené pozemky, ktoré boli zoštátnene veľkostatkárom pre účely pozemkovej reformy. Šlo o pozemky v Malom Ruskove o.i. vo vlastníctve Ondora Faitha ako aj rod. Tahyovej.

Život začal vracať do starých koľají. Avšak nie na dlho. Fašistickú diktatúru začalo potichučky striedať diktatúra druhá.

Biela légia

V júli 1951 bol zatknutý Štefan Jurko , Andrej Popreňak a v roku 1952 aj Ján Čurák(ten sa dlhý čas skrýval až ho po čase zatkli v Egreši, kde ho zradil jeho známy) za členstvo v tzv. bielej légii. Vtedajšia štátna moc považovala toto ilegálne združenie za protisocialistické podvratné združenie. Štefan Jurko bol odsúdený na 16 rokov a Andrej Čurák a Andrej Popreňak na 25 rokov výkonu trestu (a prepadnutí všetkého majetku v prospech štátu). V máji 1960 boli prepustení. Po zmene spoločenského zriadenia boli v plnom rozsahu rehabilitovaní. *(V Bielej légii boli aj Kováč Ján , Pavlik Michal a iní maloruskovskí rodáci)*

- - - -

V Malom Ruskove medzi predvojnových starostov patrili Andrej Popreňak, Ján Jurko, v povojnových časoch Ján Mantič.

Vo Veľkom Ruskove medzi predvojnových starostov patrili Ján Ferjo (starý birov- ktorý bol starostom dlhý čas ešte od čias Rakúsko-Uhorska), Ján Borovský, Ján Čižmár, Juraj Harmadi, Michal Janoščík.

Prvým predsedom MNV vo Veľkom Ruskove bol zvolený Ján Borovský – Župnák.
r. 1958 – 1964 predseda MNV Juraj Harmadi
r. 1964 – 1971 predseda MNV v Novom Ruskove Ing. Teodor Leškanič
r. 1971 – 1976 predseda MNV Jozef Šoltés
r. 1976 - 1986 predseda MNV Milan Ferjo
r. 1986 - 1998 predseda MNV, starosta obce Michal Vichrest
r. 1999 - 2007 starostka obce Viera Chomová
od r. 2007 starosta Ing. Ján Borovský

Hospodárstvo v obci

V našej obci mal každý obyvateľ svoje vlastné hospodárstvo, na ktorom pracovali rodinní príslušníci. V čase kolektivizácie sa aj u nás začalo so zakladaním družstva. *„Na zoštátnených majetkoch Tahyovcov vzniklo tzv. menšinové družstvo na ktorom hospodárili menej majetnejší roľníci.“*

Začiatkom 50 rokov kontigenty ťažko zaľahli na miestnych najmä majetnejších obyvateľov. Avšak tvrdé represálie napr. aj v podobe deportácii do českého pohraničia obišli väčšinu jej obyvateľov. Dnes už s úsmevom starší obyvatelia spomínajú na tajné zakáľačky(na pôjde, v maštali, alebo ďaleko „u agacoch“ ktoré sa konali pod rúškom noci. Nik si nebol istý pred nikým ani pred susedom. Sused udal suseda. K mláťačkám boli postavení kontrolóri, ktorí strážili aby všetko obilie bolo zaevidované. V Malom Ruskove boli dve mláťačky, vo Veľkom Ruskove cez 5. Začiatkom 50- rokov boli tieto ako výrobné prostriedky poštátnené. Neúnosné kontigenty pre „kulakov“ pokúšali väčších gazdov neodovzdávať všetok predpísaný kontigent, tak sa podplácali inšpektori, aby sa dalo „ukradnúť“ zo svojho. Toho kto nesplnil kontigent verejne bilagovali, resp. bol trestne stíhaný.

Nedá sa zabudnúť ani na vymetačov komôrok. Kedy do neplničov prišla rýchla rota a vybrala „preluby“- zásoby obilia. V 1956 ľudia boli už tak znechutení a de facto už neexistovalo ani iné východisko, že nakoniec „podpísali“ do družstva. Vstup do družstva bol vo väčšine prípadov vynútený pod rôznymi hrozbami(prepustenie člena domácnosti z práce alebo vylúčenie zo školy). Trpeli najmä nevinní.

Tu príbeh troch kamarátov- školákov

V roku 1953 ukončili základnú školskú dochádzku písomnou skúškou. V septembri nastúpili do strednej drevárskej školy v Sp.N.Vsi. Po dvoch mesiacoch museli školu opustiť lebo nedostali štipendium. Ich rodičia na taký „prepych“ nemali. Boli strední roľníci. Vtedajšie MNV neodporučilo štúdium chlapcov podporiť. *T.L.*

V Novom Ruskove sa družstvo založilo v roku 1957. Hospodárilo na výmere 1263 ha ornej pôdy. JRD sa

špecializovalo na pestovanie obilnín, okopanín, krmovín a zeleniny na ornej pôde. V živočíšnej výrobe sa zameralo na

výkrm hovädzieho dobytka. Do družstva bolo podaných 137 prihlášok, tvorili ho väčšinou väčší gazdovia.
Tí, ktorí nepodpísali, dostali vyčlenené náhradné pozemky na kraji chotára. Avšak súkromní roľníci dlho nevydržali.
Pre vlastnú potrebu skoro každý choval jednu kravu. Ešte začiatkom 70-rokoch pastier každé ráno pleskotom biča zháňal na pole stádo kráv z dediny. Postupne kravy sa vytrácali z domácností, mierny obrat nastal začiatkom 90-rokov, avšak v súčasnosti obec stráca svoj poľnohospodársky charakter a v čoraz väčšej miere nadobúda črty prímestskej aglomerácie.

V začiatkoch družstva sa priemerná mzda pohybovala okolo 300 – 400 korún. *Za prácu družstevníci dostavali tzv. jednotky. Výplata niekedy meškala aj 3- mesiace. V priemysle v tom čase sa zarábalo až 7 násobne viac.*

Družstvo malo 72 párov koní, iná technika nebola. Až v roku 1961 bol zakúpený prvý kombajn. 6. decembra 1960 sa zlúčili družstva z oboch časti obce, teda Veľkého a Malého Ruskova.

V 70. a 80. rokoch pri pestovaní cukrovej repy prevládalo dosť manuálnej práce. Ručne sa okopávajú prídely, ručne sa čistí cukrová repa. Brigádnici za to dostávali jednak obilie pre domáce hospodárstvo ako aj 5 árový záhumienok. Postupne čoraz väčšiu mieru zohrávajú pesticídy a mechanizmy. Na prelomí tisícročia takmer po 90 ročnej tradícii sa pestovanie repy skončilo úplne, kedy padol nielen trebišovský a aj ďalšie cukrovary.

V 60 rokoch prebehli tzv. hospodársko- technické úpravy pozemkov. Vytvorili sa cca 50- 200 ha parcely tak, aby bolo možné ich obrábať veľkými poľnohospodárskymi strojmi. Na jednej strane zámer bol pekný, avšak na druhej strane sa tento zámer nedotiahol do účelného konca. Navrhnuté medze a cesty sa neskôr rozorali, v krajine sa vysadilo málo vetrolamov, v rámci ďalších melioračných a rekultivačných prác sa vyklčovali zvyšky lesa, medzi, zelene a krajina dostala monotónnejší, nudnejší ráz. „Ždijová“ dolina v 70-rokoch bola už iba skládka odpadu v 80-tych rokoch bola zasypaná a v súčasnosti nie je ani možné poznať, kde sa nachádzala.

V 80-tych rokoch družstvo sa zlúčilo s JRD Plechotice – SVORNOSŤ. V roku 1991 došlo k znovurozdeleniu JRD. Následne prebiehal transformačný projekt avšak viac menej formálne. O niekoľko rokov došlo k vytvoreniu nového subjektu: Podielnícke –roľnícke družstvo. Bola to forma akou sa vedenie chcelo vyhnúť krokom vyplývajúcich z transformácie družstva a zbaviť starých záväzkov. Avšak tento krok iba dočasne predĺžil existenciu družstva, ktoré v takejto forme vydržalo necelých 10 rokov. V závere existencie hnuteľný majetok družstva pripadol vo väčšej miere špekulantom a nehnuteľný bol odpredaný správcom konkurznej podstaty. Okrem ojedinelého prípadu nik nedostal z družstva ani

minimum toho čo doňho vložil. Správa družstva sa tomu iba nečinne prizerala.

V 90-rokoch bolo vydaných do náhradného užívania vyše 400 ha pôdy vlastníkom pôdy, nakoľko pre rozdrobenosť nebolo možné vydať pôvodné pozemky. Avšak v súčasnosti hospodária na týchto pozemkoch väčšinou právnické osoby resp. veľkofarmári.

Predsedovia družstva od jeho vzniku - Juraj Mihalčin, Michal Serbin, Michal Leškanič, Michal Štefanko, Michal Borovský, Norbert Oros, Milan Repovský, Juraj Ivančo, Karol Pufler, Štefan Ďurka, Ján Demko, Michal Hatrák, Vladimír Dvorový, Štefan Ďurka

Posledný kôň

Súkromný vzťah

Pri založení družstva starký sústredil do družstevnej maštale kobylu so žriebäťom. Aj keď starký bol pomerne slabý nezabudol na sa prísť pozrieť. Skoro pravidelne navštevoval koniareň a z domu donášal koníkom obrok – dačo pod zub. Trvalo to pomerne dlho. Aký to bol vzťah a starostlivosť? Podumajme. Veď len cesta na družstvo starkému trvala viac ako hodinu! Nezabudol sa s nimi pomaznať, očesať a poláskať. Návštevy koní trvali až pokiaľ ich nepredali talianom. Veď kone už neboli potrebné!!! „Máme traktory a kone nám špinia ulice“...to bolo vyjadrenie jedného okresného funkcionára.

Družstevný vzťah

Na oboranie záhrad a záhumienok si naši družstevníci každé ráno brali z maštale koníka. V obci išiel z rúk do rúk, veď každý potreboval dačo potiahnuť. No zabudli ho nakŕmiť. Hladný, neobriadený, neučesaný – jednoducho úbohý koník. Večer, posledný jeho gazda ho vyviedol na valal, nasmeroval na družstvo a motykou ho poriadne povzbudiť aby došiel až do družstevnej maštale. Že ho ľudia nenakŕmili a nenapojili svedčilo , že pil vodu aj z mláčky (i keď vieme , že kone ju chcú len čerstvú a čistú) a spásal suchú a zaprášenú trávu z jarku vedľa cesty. Koník chradol- ochorel a museli ho zlikvidovať.

T.S

Život v obci z rozprávania obyvateľov

Kultúrny a spoločenský život v obci z čias našich starých mám bol bohatý.

Aj keď sa pracovalo ako sa hovorí od svitu do mrku, aj tak sa vždy našiel čas na trocha zábavy. Nebolo k tomu potrebné veľké chystanie, stačilo, aby sa stretlo zopár mladých a starších ľudí a zábava sa mohla začať.

Za prvej republiky sa odohrávali po dlhých zimných večeroch „pradky“. V jednotlivých domoch sa stretávali ženy a dievčatá a priadli z “kúdzele“, pritom nešlo len o pracovné stretnutie. Vtedy rozprávali si plno úsmevných i strašidelných príbehov.

V našej obci sa mladí stretávali v krčme u Engla a neskôr v tzv. bujačovni (súčasnej požiarnej zbrojnici- býv. kultúrny dom). Tancovalo a spievalo sa až do rána. Ale v nedeľu po zábave sa šlo do cerkvi. Ísť musel samozrejme každý. Zo spomienok našich pamätníkov, starších obyvateľov našej obce, sme sa dozvedeli aj to, že pán farár nechcel „pomirovať“ tú dievčinu, ktorá mala krátku sukňu na kroji „a bulo jej vidno koľena“. Vtedajší kroj pozostával z bohato skladanej sukne, lajbika, blúzky so širokými rukávmi a „fodratej biloty“. V nedeľu sa dievčatá

prechádzali po obci, spievali a tancovali a ako sa hovorilo „ išli na pávičky“, či pred „šminku tancovali karičku. „*Nedeľa patrila „vinkom“ kedy dievčata vili „želené vinky“. Každú nedeľu (zrejme mimo pôstu)hrali hudáci.“*

Ešte za prvej republiky do karičky „nestanula“ chociktorá dievčina, bohaté nechceli tancovať s chudobnými.

Zaujímavým zvykom boli sobotky. Slávili sa od „Rusadľa“ do Jána. Mládenci a dievčatá sa stretávali na kraji chotára. Veľkoruskovskí a maloruskovskí pri „sejkoch“. Tam kládli ohne preskakovali ich a spievali.

Medzi ďalšie zvyky patrili tie svadobné. Svadby sa konali v pondelok, utorok a štvrtok. Svadba začínala od rána, kedy sa podával „frištik“ a potom obed. V Malom Ruskove sa svadby zúčastňovala celá dedina.

s družbami a ostatnou družinou do svojho. Po obede sa išlo pre mladuchu, ktorá ich už začepená ako na redovi, netrpezlivo čakala. Kto odtancoval redovi tanec, dal toľko peňazí, koľko mohol. Na svadbu sa nenosili torty ani zákusky , ale korytko múky, kysnuté koláče a pod. Starší družba a starosta mal na sebe po dva uteráky, ostatní družbovia po jednom. Neskôr uteráky nahradili „pokrejtky“. Pri narodení dieťaťa nosila kmotra na krstiny „ bily kavej a koláč“. *„(jedna veľká dinerka biloho kaveju a košar rožkoch)“.*

Kultúrny život

Obec sa vyznačovala aj bohatým kultúrnym životom. Pôsobilo tu ochotnícke divadlo, nacvičovali sa kultúrne programy,

konali zábavy a plesy. Už vtedy boli zriadené ľudové knižnice.

Na fotografii jedna zo spoločenských akcii v starom kultúrnom dome – súčasná požiarna zbrojnica na ul. Lipovej. Známa ako aj „bujačoveň“„

Dušou kultúry v obci bol pán učiteľ Štefan Novák, fungoval tu Zväzácky folklórny súbor.

Každý rok pri príležitosti rôznych sviatkov vystupovali deti materskej školy ale aj žiaci základných škôl s kultúrnym programom.

Od roku 1999 sa obec mohla popýšiť dedinskou folklórnou skupinou Ruskovčanka pod vedením vtedajšej starostky Viery Chomovej. Folklórna skupina sa zúčastnila viacerých kultúrnych

podujatí a folklórnych slávností a získala aj niekoľko pekných ocenení. Natočila aj vlastné cédečko. Folklórna skupina v roku 2006 zanikla.

Škola

Škola bola cirkevná a menila svoje miesta. Budovy školy boli postavené ešte pred rokom 1900(1906?). Učilo sa maďarsky, až po prvej svetovej vojne po slovensky. S učiteľom Hreškom tu učila aj učiteľka Barna Etela. V predvojnových a vojnových časoch ako učitelia vo Veľkom Ruskove pôsobili Hreško st. , Hreško ml. ktorý aj kantoroval , po ňom prišiel Vasiľko ktorý tu kantoroval a učil až do roku 1939, spolu s Hreškom a Vasiľkom pôsobila aj učiteľka Zubrická.

V Malom Ruskove bola významnou osobnosťou učiteľka Katarína Pavlovská, ktorá sa zasadila o výstavbu novej školskej

budovy – súčasný kultúrny dom v Malom Ruskove. Dovtedy škola fungovala v prenajatých priestoroch. Nová školská budova bola vysvätená dňa 11.10.1936 Viliamom Maliničom .
Takisto v Malom Ruskove výraznou učiteľskou osobnosťou bol učiteľ Šprinz.

V polovici augusta 1945 už žiaci opäť nastúpili do školy. Vojtecha Slávika zastupoval jeho brat Ján Slávik.

V septembri 1958 nastúpil do obce ako riaditeľ školy Štefan Novák.

V roku 1963-64 došlo ku generálnej oprave školskej budovy.

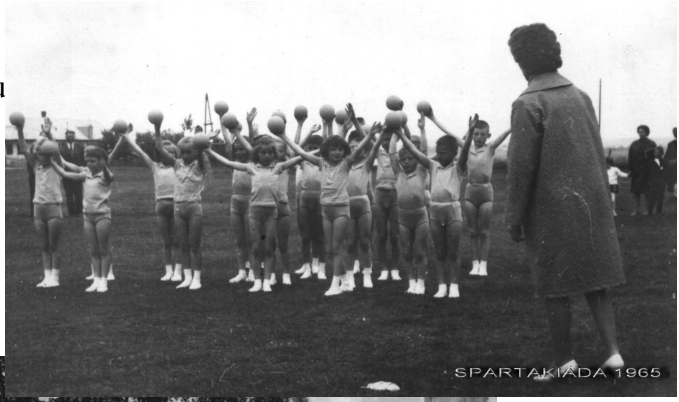

V škole bola perfektne vybavená telocvičňa s rôznym športovým náradím.

V súčasnosti i v obci základná škola nie je, bola zrušená v rámci integrácie okresu uznesením ONV č. 123/78. Posledná učiteľka a riaditeľka bola Anna Porhinčáková, ktorá ďalej zostala ako osvetová pracovníčka v miestnej knižnici.

Materská škola

Materská škola „dedovka“ fungovala ešte za starých čias v starej budove za terajším miestnym pohostinstvom.

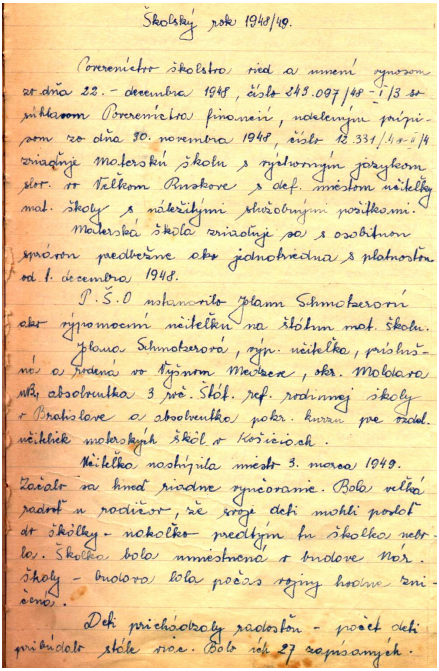

Školský rok 1948/49.

Poverenictvo školstva, vied a umení výnosom zo dňa 22. - decembra 1948, číslo 249.097/48 - I/3 so súhlasom Poverenictva financií, udeleným prípisom zo dňa 30. novembra 1948, číslo 12.331/1-5/14 zriaďuje materskú školu s vyučovacím jazykom slov. v Veľkom Ruskove s def. miestom učiteľky mat. školy s náležitými školnými poštkami.

Materská škola zriaďuje sa s osobitnou správou predbežne ako jednotriedna s platnosťou od 1. decembra 1948.

P. Š. O. ustanovuje zlam Schmotzerovú ako výpomocnú učiteľku na štátnu mat. školu.

Jolana Schmotzerová, výp. učiteľka, príslušná a rodená v Výjnom Medzere, okr. Moldava nad Bodvou, absolventka 3 rv. štát. ref. rodinnej školy v Bratislave a absolventka pokr. kurzu pre zaučil. učiteľiek materských škôl v Košiciach.

Učiteľka nastúpila miesto 3. marca 1949.

Začiatok na tomto riadne vyučovanie. Bola veľká radosť u rodičov, že svoje deti mohli poslať do školky - nakoľko predtým tu školka nebolo. Školka bola umiestnená v budove Nár. školy - budova bola počas výpisy hodne zničená.

Deti prichádzaly radostňo - počet deti pribúdalo stále viac. Bolo ich 27 zapísaných.

Dňa 8. januára 1949 zaslal školský inšpektorát v Trebišove prípis o zriadení materskej školy v obci dňom 1. decembra

1948

Prvá učiteľka bola Jolana Schmotzerová, 1.9.1951 na jej miesto nastúpila Oľga Lekiová. V 1957 na jej miesto nastúpila Viera Orenčaková. V roku 1958 učiteľka M. Nováková. V 1970 bola zriadená celodenná starostlivosť.

Učiteľky ktoré tu naďalej pôsobili boli Mária Nemcová, Helena Puškašová, ktoré zastupovali E. Bumberová, M. Petrová. 19.júla

1974 svoje pôsobenie v Novom Ruskove ukončila svoju pôsobnosť M. Nováková. Riaditeľkou sa stala Mária Nemcová. Jej pôsobisko trvalo do roku 1990. Od toho roku do roku 2001 bola riaditeľkou Helena Puškášová. V roku 2001 konkurz na vymenovanie riaditeľky vyhrala Annamária Berešová, ktorá pôsobila v tomto zariadení do roku 2005. Na jej miesto nastúpila 28.2.2005 Stela Onderová a zároveň novou učiteľkou sa stala Anna Ferjová. V súčasnosti pôsobia už druhý rok a snažia sa spestriť celodenný pobyt detí v MŠ nielen učením a hraním ale aj rôznymi akciami ako sú kultúrne podujatia, výlety, oslavy a pod.

V roku 1983 sa Materská škola presťahovala do nových zrekonštruovaných priestorov, kde sídli až doteraz.

- - - - -

Existenciu Materskej školy v Malom Ruskove si pripomíname touto fotografiou.

Futbal

„Čo sa týka ruskovského futbalu, je to podobné ako so slávou, raz si hore a raz dole. Kožene čudo začali ruskovskí muži(deti) naháňať po druhej svetovej vojne. Prvú koženú loptu ušil miestny obuvník. Nebola takej kvality ako terajšie, ale bolo to čudo, ktoré zaujalo všetkých. Veď na „STAV“, kde bolo ihrisko, prichádzalo všetko čo malo ruky-nohy a aj staršie babky a dedovia. Už prvé kožené čudo bude musieť poslúchať ešte neotesaných ale o to horlivejších mládencov. Z gazdovsky orientovaných chlapcov sa stávali skúsení bežci, uličkári a rýchlonohé krídla.

Futbalové zápasy sa konávali aj mimo okresu Trebišov. Napr. Sačurov, Seč. Polianka, Dvorianky, Zbehňov a pod. No doprava nebola najpríjemnejším článkom futbalu. Boli to konské povozy a neskoršie nebezpečné traktorové vlečky. Boli to časy rozmachu, rozkvetu, ale aj tragédie. Pri tomto športovom zápolení nešťastne sa zranil a neskoršie skonal náš rodák – nádejný mladý učiteľ Juraj Kmeť. Krutý osud zasiahol najmä jeho rodičov, ktorých bol jediným synom.

V ruskovskom futbale boli aj roky keď „guľatú“ naháňali naše dievčatá teraz už dospelé ženy aj babky. Dodávame , že boli to snažné futbalistky. V sedemdesiatych rokoch v okresnej súťaži hrávali aj žiaci. Dnes už skoro päťdesiatnici. No a dospelí dlhú dobu ťahali štyrku. Boli roky „hore- dole“ až zákonite

došlo ku stagnácii v ruskovskom futbale, ale semienko futbalu zostalo. Oživili ho terajší zanietenci - funkcionári i hráči. Za vzor terajším dávame našich pradedov a dedov, ale aj otcov. Ich podmienky finančné i materiálne s terajšími sa nedajú porovnať. No a ich tréningové možnosti vôbec. Cez týždeň práca na gazdovstve – za pluhom , kosou, pri mláťačke a v nedeľu naháňať guľaté čudo.

- - - -

Po takmer 20-ročnej prestávke v lete roku 2002 sa z iniciatívy pár zanietencov futbalu na čele s Milanom Porhinčákom, Jozefom Štefankom a RNDr. Vladimírom Švecom začalo tvoriť futbalové mužstvo dospelých. Počiatkom kader tvorilo až takmer 25 chlapcov z oboch časti Ruskova s minimálnymi futbalovými skúsenosťami. V samom začiatku sa mužstva ako tréner ujal hráč 1FC Košice Mgr. Sabo Martin, ktorý zaúčal chlapcov do tajov futbalu. Súčasne s tvorbou futbalu sa za veľkej pomoci obecného úradu a starostky p. Viery Chomovej začalo s rekonštrukciou hracej plochy. Prípravné zápasy s mužstvami z okolitých obci sa preto hrávali na ich ihrisku. V sezóne 2003/2004 sa mužstvo pod názvom obecný futbalový klub prihlásilo do okresnej súťaže III. A triedy kde pri účasti 10

mužstiev skončilo na 7. Mieste. Mužstvo trénoval Mgr. Martin Sabo. V sezóne 2004/2005 viedol a trénoval p. Ján Barani z Plechotíc a mužstvo skončilo pri účasti 7 mužstiev na 5. mieste. V nasledujúcej sezóne 2005/2006 sa podarilo do mužstva získať hrajúceho trénera Zdenka Hartla a mužstvo postupne získavalo na sebavedomí a v súťaži skončilo na krásnom 3. Mieste. V sezóne 2006/2007 opäť pod vedením Zdenka Hartla postupne pribudli do mužstva skúsenejší hráči, nenechalo sa nič na náhodu a išli sme za cieľom postúpiť do II. triedy, čo sa aj historicky podarilo keď s veľkým náskokom pred súpermi súťaž vyhralo.

Výbor OFK ako aj fanúšikovia veria, že aj vo vyššej súťaži sa mužstvu bude dariť.

Pod historicky postup do druhej triedy sa zaslúžili títo hráči: R. Porhinčák, D. Ščerba, L. Bujňák, B. Bujňák, E. Gašpar, Z. Hartl, M. Jaššo, M. Štefanko, J. Štefanko, Š. Puškáš, P. Jurko, P. Kolesár, P. Ferjo, P.Čižmár, G. Gašpár, M. Tokár, P. Wagnér, S. Kanaloš a I. Bálint.

Lesný majetok obce Nový Ruskov

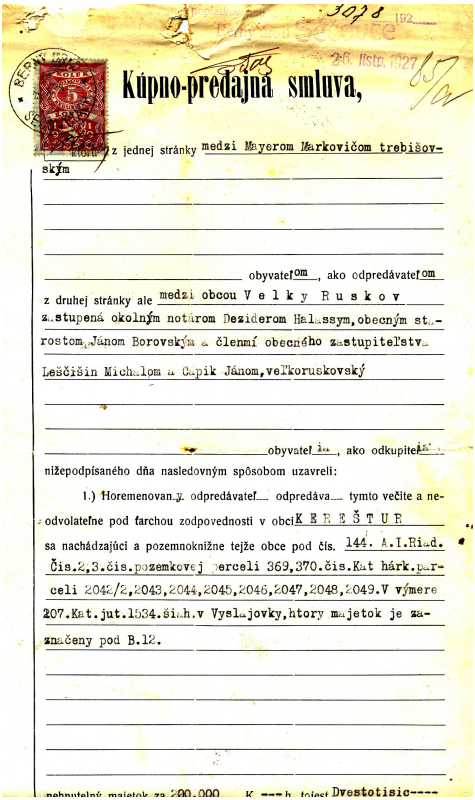

Kúpno-predajná smluva,

26. februa 1927

z jednej stránky medzi Mayerom Markovičom trebišovským

obyvateľom, ako odpredávateľom

z druhej stránky ale medzi obcou V e l k y R u s k o v

zastupená okolným notárom Deziderom Halassym, obecným starostom, Jánom Borovským a členmi obecného zastupiteľstva

Leščišin Michalom a Čapik Jánom, veľkoruskovský

obyvateľ ka, ako odkupiteľka

nižepodpísaného dňa nasledovným spôsobom uzavreli:

1.) Horemenovaný odpredávateľ odpredáva tymto večite a neodvolateľne pod farchou zodpovednosti v obci K E R E Š T U R

sa nachádzajúci a pozemnoknižne tejže obce pod čís. 144. A.I.Riad. Čis.2,3.čis.pozemkovej perceli 369,370.čis.Kat hárk.parceli 2042/2,2043,2044,2045,2046,2047,2048,2049.V výmere 207.Kat.jut.1534.štah.v Vyslajovky,htory majetok je zaznačeny pod B.12.

nehnutelný majetok za 200.000 K ---h, tojest Dvestotisic----

Obec Nový Ruskov v roku 1927 kúpila les od Mayera Markoviča. Obecným hájnikom bol Ján Čopňák z Keresztúra a po úraze (nedbalosťou si odstrelil časť pravej ruky) podal si žiadosť o prijatie do služby jeho syn, avšak obec prijala do služby Juraja Šivaka, s ktorým sa dohodli na platových podmienkach. Po súdnych prieťahoch obec Jána Čopňáka znova prijala do služby 15.septembra 1939. Ťažba prebehla v roku 1943 a „čistenie lesa“ v 1946. Drevo dosť utrpelo prechodom frontu, na čo sa v súčasnosti sťažujú gátre pre črepiny , ktoré drevo obsahuje. Začiatkom januára 1949 prebrala les patriaci obci Veľký Ruskov dočasná okresná správna komisia na základe § 5 nariadenia SNR č. 26/45 pod štátnu správu.

Obec Nový Ruskov sa opäť ujala svojich práv k lesnému majetku v roku 1995 v celkovej výmere 117,55 ha. Jedná sa o ucelený lesný komplex, ktorý sa nachádza v katastrálnom území Zemplínska Teplica, pričom zaberá východnú časť Slánskeho pohoria._Do roku 1995 dotknuté lesné porasty boli

v užívaní Štátnych lesov. Protokolom boli vrátené späť do užívania pôvodnému vlastníkovi obci Nový Ruskov.

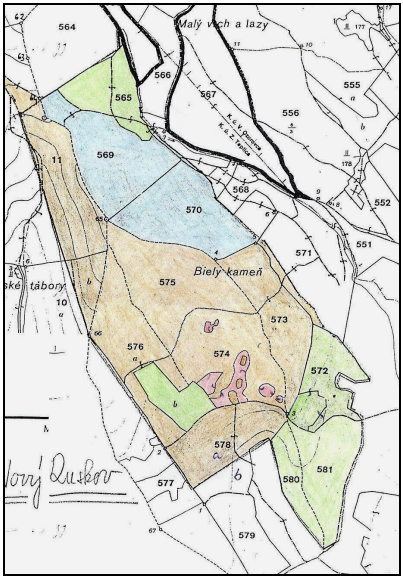

Drevinové zloženie je prevažne so zastúpením duba – až 90%, zvyšok tvoria dreviny buk okolo 8% a jednotlivo sa vyskytujúce dreviny tvoria cca 2%. Sú to väčšinou mladé porasty 50 – 100 ročné. Prevažujúca drevina je výmlatkového charakteru, nekvalitného vzrastu vyžaduje si to sústavné pestovateľské zásahy.

Pre nasledujúce desaťročie 2003 – 2012 je vyhotovený nový lesný hospodársky plán už pre samostatný lesný užívateľský celok Biely Kameň, ktorý po schválení je určujúcim meradlom pre obhospodarovanie lesného majetku. V súčasnosti je lesným hospodárom obce Ing. Jozef Gábrik zo Sečoviec. Pred ním to bol Ing. Ján Krátky.

Pozemkové úpravy

Naša obec sa ako medzi prvými v okrese zapojila do pozemkových úprav. Keďže pozostáva z dvoch katastrálnych území: k.ú. Malý Ruskov a k.ú.Veľký Ruskov , tak pre každé k.ú. územie sa vykonajú pozemkové úpravy zvlášť. Hlavným dôvodom pozemkových úprav je veľká rozdrobenosť. V extraviláne sa nachádza cez 1900 parciel a v každej parcele je aj 20 podielových spoluvlastníkov.

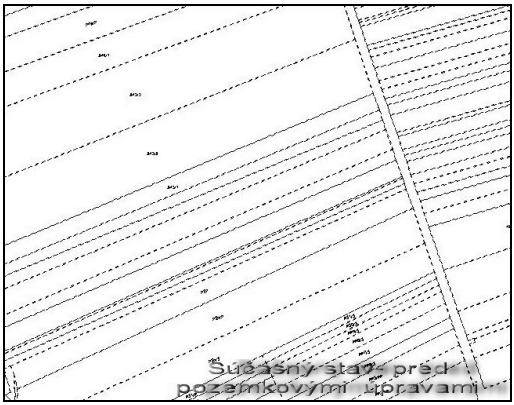

Celý projekt je financovaný európskym spoločenstvom. Teda nielen samotná projektová dokumentácia ale aj výstavba spoločných zariadení a opatrení. Geodetické práce v k.ú. Malý Ruskov vykonáva Geodézia Trebišov s.r.o. vo Veľkom Ruskove LUPO-GEO s.r.o. Trebišov.

V rámci pozemkových úprav sa navrhnú nové cesty, remízky, a háje. Rozšíri sa ochranne pásmo pozostávajúce zo zelene okolo potoka Drahňovec, podmáčané pôdy sa zalesnia alebo zatrávnia.

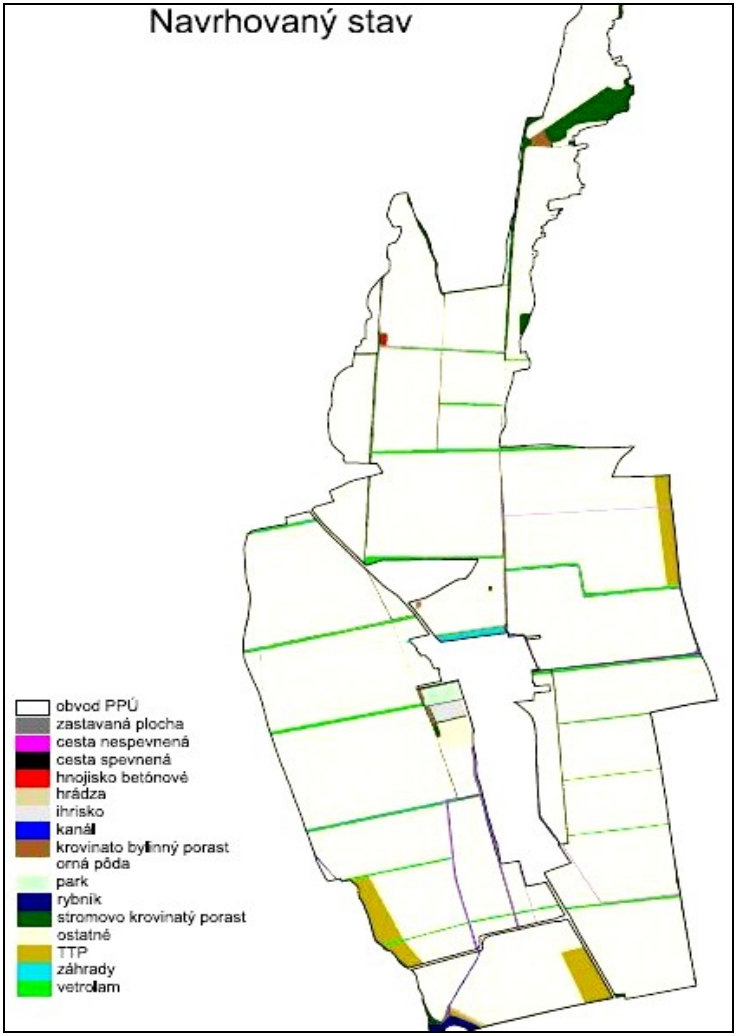

Okrem vlastníkov na tieto spoločné zariadenia obec poskytla všetky svoje pozemky.

Nielenže vlastníci budú mať v prírode vyčlenený konkrétny pozemok a budú ho mať evidovaný na jednom liste vlastníctva, ale pozemkovými úpravami sa obnoví a obohatí rajinao krajinotvorné prvky a to za výdatnej pomoci EÚ.

Udalosti

Počas moderných dejín sa vyskytli prírodné udalosti, ktoré jedným predĺžili prázdniny , iným narobili starosti.
„Vo februári 1987 postihla Východoslovenskú nížinu snehová búrka, nafúkalo obrovské záveje niekde až do výšky plota, zavialo cesty takže pondelok utorok deti nechodili ani do školy. Záveje dosahovali výšku až 4 metrov pri tzv. "Konskom cinteri." Snehové búrky sa opakujú sporadicky.

V 80-rokoch problémom sa stala aj uhorková pleseň. Vtedy prostredníctvom Slovenského zväzu záhradkárov nastal „podnikateľský boom“. V obci bola dokonca výkupňa a takmer nebolo domácnosti, ktorá by komerčne nepestovala uhorky.

Viac starosti spôsobujú ľadovce, ktoré nás ako tak obchádzali. *„Dňa 23.júna 1938 popoludní vzučala nad chotárom búrka s ľadovcom a jednu čiastku chotára zničila úplne. Ľadovec padal vo veľkosti vajca.“* [34] (údajne na sviatok Božieho tela (podľa Juliánskeho kalendára).

Paradoxne 25.júna 2007 ničivý ľadovec postihol časť chotára , krúpy sa nestihli roztopiť ani do druhého rána.

V staršej histórii nerátajúc vojnové udalostí bolo aj niekoľko nedobrovoľných odchodov zo života spôsobené násilím či nešťastnou náhodou. V novodobej histórii si mladé životy vyžiadali hlavne motocykle.

Smútočný sprievod obcou

Premena obce na modernú dedinu

V priebehu rokov po II. svetovej sa vzhľad obce radikálne zmenil. V roku 1964 sa vysadil lesík za cintorínom. V roku 1965 postavila sa budova MNV. Cez obec sa postavila cesta II. a III. triedy, urobili sa chodníky(1968),

upravili sa priestranstvá pred rodinnými domami. Priekopa, ktorá bola uprostred obce sa zasypala a nahradil ju park. Organizátorom výsadby parku bol vtedajší predseda MNV Ing. Teodor Leškanič. Tiež sa vystaval učiteľský byt. Prestaval sa kultúrny dom. V tom čase sa vybudoval aj rybník. V roku 1970 obec bola vyhodnotená ako najiniciatívnejšia na Slovensku.

Obec bola splynofikovaná v rokoch 1990- 91. Zatiaľ je vodovod v obci na uliciach Lipová , Nová, na časti ulice Sv. Cyrila a Metoda – na východnej strane. Na dostavbe vodovodu sa pracuje ako aj na budovaní kanalizácie .

Od roku 1999 obec medzi prvými prešla na likvidáciu odpadu triedením, čiže separovaním. Obyvatelia tento druh likvidácie odpadu prijali, o čom svedčí fakt, že 80% domácností odpad triedi.

Internet

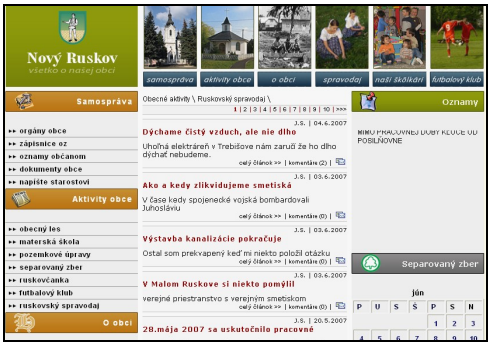

V obci je zavedená od februára 2002 počítačová sieť. Skoro každá mladá domácnosť ma zavedený internet. Miestnu sieť prevádzkuje združenie občanov. V súčasnosti združenie má cez 250 členov. Časť členov je z obce Plechotice, Hriadky, Milhostov, Egreš, Tušice a aj Sečovce a ďalšie. Obec prevádzkuje webovú stránku www.novyruskov.sk , kde je možné dočítať sa o aktuálnych problémoch obce a aj reagovať na ne.

Galéria

V obci pôsobí aj umelecký rezbár Jozef Porhinčák. Tejto svojej záľube sa

venuje už vyše 35 rokov Aj napriek vysokému veku mu elán pri práci s drevom a kameňom neubúda. Jeho maliarske a sochárske práce boli vystavené aj vo Vlastivednom

múzeu v Trebišove a patria k jej exponátom. Súkromnú galériu nájdete aj v jeho dome v Novom Ruskove č.52, kde je možné obdivovať jeho sakrálnu tvorbu, ako aj obrazy a plastiky s poľnohospodárskou tematikou. Jozef Porhinčák sa venoval aj literárnej činnosti (história, zbierka ľudových piesni a iné).

Pavol Tomko z Malého Ruskova už vyše šesť rokov sa venuje výrobe fujár a píšťal. Zúčastňuje sa rôznych folklórnych slávnosti, kde prezentuje nielen umelecké opracovanie svojich výrobkov ale aj ich nádherné zvukové kvality.

Umelecké kováčstvo v obci reprezentuje Vladimír Eperješi. Táto šesť metrová Eiffelová veža vzbudzuje pozornosť nielen domácich ale aj návštevníkov obce.

Záver

V prúde času sa mení aj naša obec. Pred nami sú mnohé výzvy: Dokončenie vodovodu a kanalizácie, rekonštrukcia verejných komunikácii, obnova a budovanie parkov a oddychových zón, športovísk, dokončenie pozemkových úprav. Nie sú to ciele, ale spôsoby ako urobiť toto miesto príjemným pre život našich obyvateľov. Veríme, že spoločným úsilím sa nám podarí postupne naplniť naše vízie.

Ruskovský rybník

Ruskovská hymna

Tot ruskovský šíry chotár
u štred roviny.
Na nim stojí moj valalik,
valal premilý.

Ref.1: O nim me mamka zrodzila,
lásky k hrudze učila,
že ja Slovák od východu,
v šerco vščepila.

Choč ja prešol šíri kraji
a i calú žem,
druhý taký ľubý kucik
v švece nenajdzem.

Ref.1: O nim me mamka zrodzila,
lásky k hrudze učila,
že ja Slovák od východu,
to ma otčina.

Ref.2: O nim me mamka povila,
švet poznávac učila,
„choč ty pojdzeš v šveta kraji“
tu ci rodzina.

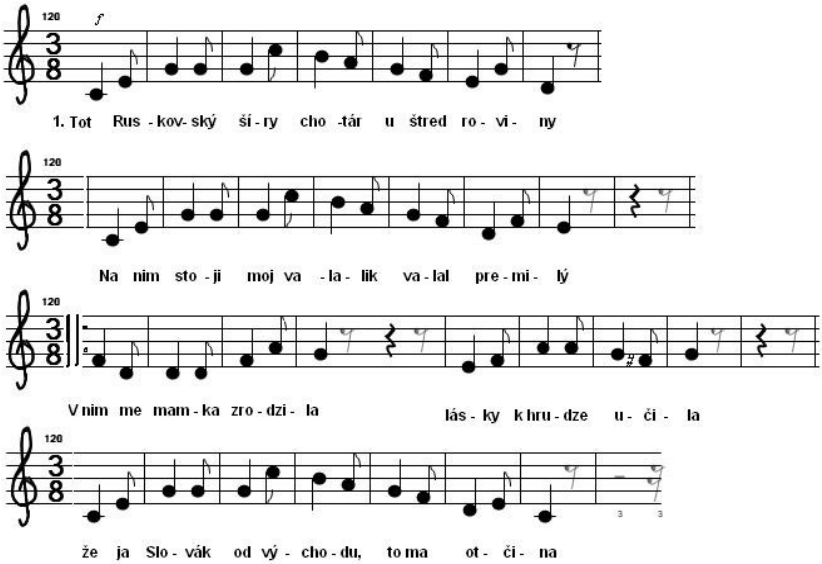
120
1. Tot Rus - kov- ský ší - ry cho -tár u štred ro - vi - ny
Na nim sto - ji moj va - la - lik va - lal pre - mi - lý
V nim me mam - ka zro - dzi - la lás - ky k hru - dze u - či - la
že ja Slo - vák od vý - cho - du, to ma ot - či - na

Doplnené druhé vydanie.
Poznámky:

1. Budinský – Krička, V.: Nové nálezy na Východnom Slovensku. In: AVANS, 1978, Nitra, 1979, s.53
2. Varsík, B.: Zo slovenského stredoveku, Bratislava 1972,s.127
3. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, diel II., SAV Bratislava 1977, s.335
4. Dejiny Trebišova, Východoslovenské vydavateľstvo, s. 74
5. Tamže, s. 93
6. Varsík, B., Zo slovenského stredoveku, c.d. , s. 127
7. Štátny oblastný archív /ďalej ŠOBA/, Prešov, f. Drugeth. H. i.č. 52
8. Dejiny Trebišova, c.d. s. 94
9. Akalékok XX, 1914, s. 155
10. Uličný, F.: Dejiny osídlenie Zemplínskej župy, Zemplínska spoločnosť Michalovce, 2001, s. 590
11. Tamže, s. 307
12. Tamže, s. 307
13. Tamže, s. 307
14. Marsina, R., Kušík, M.: Urbáre ... , II., s. 7 a nas.
15. Tamže.
16. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, H., B. 23, i.č. 15
17. Dejiny Trebišova, c.d. s. 92
18. Uličný, F.: Dejiny osídlenia Zemplínskej župy, c.d. s. 590
19. Dejiny Trebišova, c.d. , s. 172 – 173
20. Tamže.
21. Dejiny Trebišova, c.d. s. 172 – 173
22. Lukáč, A.: Hospodarske a sociálne pomery v dedinách trebišovského panstva od stavovských povstaní po sedliacke povstanie. In: Dejiny Trebišova, c.d. , s. 191 – 192
23. Tamže, s. 191
24. Tamže, s. 191 – 192
25. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, H., B 23, i.č. 513
26. Sirácky, J. : Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí
27. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, H. A 94, i.č. 284
28. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, 32, i. č. 522
29. Tamže.
30. Žadanský, J.: Duchovný odkaz výtvarnej tvorby J. Bokšaya, Gréckokatolícky kalendár 1994, s. 79 – 82
31. Tamže.
32. Čorba, A., Hrozné a strašné rozprávky o chorobe cholery ... Kronika 1836.
33. ŠOKA Trebišov, štatút obce Trebišov z 26.7. 1891.
34. Čerpané z: Brožúrky vydanej pri príležitosti 785. výročia prvej písomnej zmienky, Kroniky obce Malý Ruskov, Kroniky gr. kat. cirkvi, Zápisníc 1938-1946, Kroniky Jozefa Porhinčáka“, Kroniky Materskej školy a spomienok občanov

Vydal : Obec Nový Ruskov pri príležitosti 790. výročia prvej písomnej zmienky o obci Nový Ruskov
Náklad : 300 výtlačkov